

Metoodiline materjal

KESKKONNA- ALGATUSED

JÄTKUSUUTLIKU KOGUKONNA HEAKS

**Nordic Council
of Ministers**

Projekt "Rohelise kooli programmi õpilaste ja õpetajate võrgustiku tugevdamine jätkusuutliku Läänemere piirkonna heaks" (Nr. 1020460).

Projekti toetab Põhjamaade Ministrite Nõukogu.

Projekt **"Youth Eco Hub"** on nelja erineva riigi koostööalgatus: Soome, Läti, Venemaa ja Eesti, hõlmates ligi 100 osalejat - noori vanuses 11-20 aastat ja nende mentoreid.

Projekti eesmärk on edendada koostööd Läänemere piirkonna Roheliste koolide vahel ja suurendada teadlikkust kliimamuutuse, loodusliku mitmekesisuse ja ringmajanduse teemadel.

Euroopa Noorte üheks eesmärgiks on: "jätkusuutlikuks olemine ei ole valik, vaid kohustus". Aegadel, kus mure kliimamuutuse ja kasvavate keskkonnoahvude tõttu suureneb, on noored tõestanud end muutuste elluviijatena. Antud projekti raames jätkatakse noorte initsiatiivil jätkusuutlike lähenemiste arendamisega.

Peamine idee on anda noortele aega ja ruumi inspiratsiooni leidmiseks, oma ideede arendamiseks ja elluviimiseks.

"Youth Eco Hub" keskendub erinevate oskuste, nagu ettevõtlikkus, juhtimine jm arendamisele ja rakendamisele kogukonnas.

Lisaks Läänemere piirkonna organisatsioonide, koolitajate ja noorte koostööle koostatakse projekti raames metoodiline materjal tulevaste algatuste planeerimiseks ja elluviimiseks.

Kirjastaja
FEE Latvia
Lapu iela 17, Rīga, LV 1002
Phone: 67225112
E-mail: ekoskolas@videsfonds.lv
www.videsfonds.lv

Materjali autor **Ilze Jece**
Graafilise disaini autor **Aigars Milcs**
Materjali sisu on loodud koostöös kõigi projektis kaasa löönud organisatsioonidega.

© 2021

Soome Keskkonnahariduse Fond (FEE Finland) spetsialiseerub keskkonnahariduse edendamisele, arendamisele ja toetamisele. Organisatsiooni põhieesmärgiks on suurendada keskkonnahariduse väärtust ja olulisust Soomes ning suurendada nende õpilaste ja õpetajate arvu, kellel on jätkusuutlikuks arenguks vajalik teave, oskused ja hoiakud. FEE Finland koordineerib FEE Internationali kahte programmi: Rohelised koolid ja Roheline Võti. Teised tegevused hõlmavad partnerorganisatsioonidega keskkonnahariduse ajakirja väljaandmist, keskkonnaharidusega seotud päevakajaliste probleemide ja sündmuste kohta teabe edastamist, õpetajate ja haridustöötajate ürituste ja koolituste korraldamist, keskkonnoalase hariduse arendamiseks mõeldud huvitegevuse toetamist ja keskkonnahariduse organisatsioonide koostöö koordineerimist.

Tartu loodusmaja (SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus) asutati 2002. aastal ja on välja kasvanud 1953. aastast tegutsenud Noorte Naturalistide Jaamast.

Tartu loodusmaja on mitmekesine ja avatud organisatsioon, kus panustatakse säästvasse arengusse ja tutvustatakse Eestis keskkonnasõbralikku eluviisi. Meie keskuse tegevusi viivad läbi kolm valdkonda: huvikool, kus õpetatakse lastele loodus- ja keskkonnateemasid, külastuskeskus keskkonnateabe edastamiseks ja koolituskeskus, kus pakutakse juhendajatele koolitusi, koolidele ja lasteaedadele õppeprogramme ning koordineeritakse rahvusvahelisi keskkonnahariduse võrgustikke: Eesti Roheliste koolide programmi ja Läänemere projekti (BSP) - UNESCO ASP koolivõrgustikku.

Läti Keskkonnahariduse Fond (FEE Latvia) on valitsusväline organisatsioon, mis tegeleb keskkonnahariduse ja teadlikkuse tõstmise kaudu säästva arengu edendamisega. Organisatsiooni põhitegevused on alates 1998. aastast seotud viie rahvusvahelise programmi rakendamisega keskkonnahariduses ja ökosertifikaadi valdkonnas - Rohelised koolid, Sinine Lipp, noored keskkonnareporterid, metsade tundma õppimine ja Roheline Võti. FEE Lätil on märkimisväärne kogemus riiklike ja rahvusvaheliste projektide elluviimisel, samuti kliimamuutuste, bioloogilise mitmekesisuse ja ringmajanduse teemadel. Viimase paari aasta jooksul on FEE Läti üheks prioriteediks noorte aktiivsuse edendamine ja noorte mõjuvõimu suurendamine globaalsete keskkonnaprobleemide lahendamiseks, et aidata luua jätkusuutlikum maailm.

Pihkva piirkondlik avalik organisatsioon "MTÜ Peipsi Järve Projekt (Pihkva)"

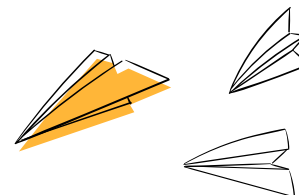
(LPP) on valitsusväline organisatsioon, mis töötab alates 1997. aastast säästva arengu edendamise eesmärgil, viies ellu looduskaitse, keskkonnahariduse ja -teadlikkuse teemalisi projekte, toetades regionaalarengut ja piiriülest koostööd. Neil on märkimisväärne kogemus rahvusvaheliste ja riiklike projektide, sealhulgas "roheline" infrastruktuuri projektide elluviimisel.

LPP peamisteks prioriteetideks keskkonnahariduses on piirkondlik ökoloogia ja regionaalselt orienteeritud materjalide väljatöötamine. Praegu töötab LPP Pihkva regioonis keskkonnahariduse ja teadlikkuse kontseptsiooni väljatöötamise nimel.

SISU

TEOORIAD

NÄPUNÄITEID MENTORILE

Juhend algatuste loomiseks.
Meie TEEKOND algab siin!

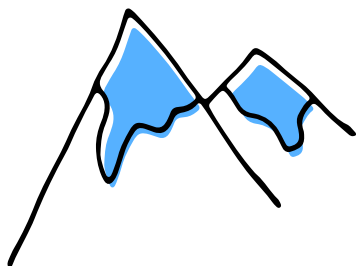
- 04 Mis on KLIIMAMUUTUS?
- 05 Mis on BIOLOOGILINE MITMEKESISUS ehk ELURIKKUS?
- 06 Mis on RINGMAJANDUS?

- 07 SISSEJUHATUS
- 08 MIS on mentorlus?
- 08 MIKS hakata mentoriks?
- 08 KUIDAS mentorlus töötab?
- 09 MILLAL olla mentor?
- 10 ÕPPIMISE TSOONID
- 13 ÕPI JUHENDAMA
- 14 Kuidas toime tulla keskkonnakriisist tingitud KEERULISTE TUNNETEGA?
- 15 Harjutused keskkonnakriisidega seotud EMOTSIONAALSE TEADLIKKUSE kohta
- 16 MEESKONNATÖÖ ja omanikutunde tähtsus
- 17 MENTORPROGRAMMI KOOSOLEKUTE KORRALDAMINE
- 18 HINDAMINE JA TAGASISIDE

- 20 Alustame UNISTUSEGA!
- 21 Milline näeb välja sinu UNISTUSTE MAAILM?
- 22 Milles oled sina TÕELISELT HEA?
- 23 Millest sa maailmas TÕELISELT HOOLID?
- 24 Mis on need KESKKONNAPROBLEEMID mis mõjutavad sinu kogukonda?
- 26 PROBLEEMIPUU
- 28 Sinu kogukonna KAARDISTAMINE
- 28 Oma kogukonna VAATLEMINE
- 32 Nüüd KOOSTAME KAARDI
- 36 Mis on SINU VÕRGUSTIK?
- 37 KOOSTAME oma ALGATUSE!
- 43 KOMMUNIKATSIOONIPLAAN
- 44 TEGEVUSKAVA
- 45 SINU MOTIVATSIOON

TEOORIAD

Mis
on
KLIIMAMUUTUS
?

Kliimamuutus tähendab pika aja jooksul keskmistes tingimustes aset leidvaid muutusi, nagu temperatuur, sademete hulk ja tormid. 23 000 aasta eest katsid Euroopat liustikud, kuid praeguseks on neist alles jäänud vaid mõned ning kliima on palju soojem. See tähendab, et Maa kliima on alati muutunud, ka enne seda, kui inimeste tegevus kliimat mõjutama hakkas. Viimasel ajal on teadlased aga hakanud meid hoiatama ebatavaliste muutuste eest. Viimase 150 aasta jooksul on Maa keskmine temperatuur tõusnud oodatust palju kiiremini.¹ Inimtegevus, näiteks fossiilkütuste põletamine, raadamine ja jätkusuutmatu põllumajandus soodustavad kliimamuutust, see aga vähendab täisväärtusliku toidu ja puhta vee kättesaadavust ning hävitab ökosüsteeme ja turvalisi elukeskkondi. See omakorda põhjustab alatoitumist, haigusi ja rännet.

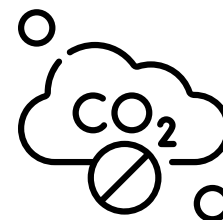
RADI VIDI PATS korraldas keskkonnasõbraliku liikumise ja jätkusuutliku eluviisi populaarsuse suurendamiseks öiseid rattasõite. Suvehooajal toimuvad sõidud Liepajas igal reedel. Rohkem infot leiad siit:

<https://www.facebook.com/naktsvelorats>

RAMULI ALGKOOLI õpilased uurisid kliimamuutuse ja transpordi teemat. Nad analüüsisid kooli ja perede poolt toodetava CO₂ taset. Seejärel töötasid nad välja tasakaalustavad meetmed ja valmistasid ette tegevuskava. Kooli ja sellega seotud inimeste põhjustatud CO₂ taseme tasakaalustamiseks otsustati istutada puid. Samuti otsustati korraldada jätkusuutliku liikumise nädal, autovabasid päevi, jalgsimatku ja rattasõite auto või bussi kasutamise asemel.

¹ <https://climatekids.nasa.gov/climate-change-meaning/>

TEOORIAD

Mis on
BIOLOOGILINE
MITMEKESISUS
ehk
ELURIKKUS?

Kas teadsid, et iga 20 minuti järel lisandub Maale umbes 3500 inimest ning sureb välja üks või rohkem liiki? See tähendab, et aastas kaob umbes 270 000 liiki.² Seega võib järgmise 30 aasta jooksul kaduda 20% meie maailma liikidest.³

"Bio" tähendab elu ja „mitmekesisus“ tähendab elurikkust, nii et bioloogilise mitmekesisuse all mõeldakse kõiki looduses esinevaid elusorganisme ning nende omavahelist suhestumist ja suhtlust. Inimesed, taimed ja loomad aitavad kaasa Maa mitmekesisuse, ilu ja toimimise säilimisele. Sellegi poolest ohustavad elu Maal raadamine, globaalse temperatuuri tõus, saastamine ja loodusvarade liigne kasutamine. Kui ei ole bioloogilist mitmekesisust, ei ole ka elu.

RADI VIDI PATS algatuse raames valmistasid inimesed mullast, savist ja erinevate suvelillede seemnetest seemnepalle. Seemnepalle võib poetada KÕIKJALE üle kogu linna, nii suureneb bioloogiline mitmekesisus linnas ning aidatakse kaasa mesilaste püsijäämisele linnades. Rohkem infot leiab:

<https://www.facebook.com/events/2627402803999033>

ROPAŽI „ANNELE“ LASTEAIAS otsustati uurida palmiõli mõju bioloogilisele mitmekesisusele ning seda, kuidas me oma igapäevaste otsustega saaksime mõjutada õli tarbimist. Lapsed analüüsisid perede ostukorvides sageli esinevaid tooteid ning panid kirja palmiõli sisaldavad ja mittesisaldavad tooted. Saadud teabe põhjal meisterdati plakadid, mis on abiks õige valiku tegemisel, seejärel korraldati kampaania, milles kutsuti inimesi ütlema hävasti palmiõli sisaldavatele toodetele. Hiljem võrreldi enne ja pärast kampaaniat kogutud teavet ning lapsevanemate sõnul uurivad nad nüüd palju põhjalikumalt tootepakendeid. Samuti on lapsed kodus keeldunud söömast juba ostetud maiustusi, mis sisaldasid palmiõli.

² <https://www.behance.net/gallery/16310193/Loss-of-Biodiversity-Infographic>

³ <https://www.globalissues.org/>

TEOORIAD

Mis
on
RINGMAJANDUS
?

Kujutle prügivaba maailma, kus kõigi ettevõtete eesmärgiks on tegutseda nii, et kõiki ressursse kulutatakse arukalt ja täielikult. Kujutle, et su tennised, T-särgid, jalgrattad ja rulluisud ei jõua kunagi prügimäele, vaid võetakse koost lahti, et nende osadest saaks valmistada uusi tooteid. Ringmajanduse põhimõtete rakendamine tähendab seda, et me mõtleme ümber selle, kuidas me asju valmistame, disainides edaspidi tooteid, mida saab hiljem vajadusel kasutada uute toodete valmistamiseks. Samuti tähendab see seda, et kujundame ümber oma majanduse toimimise alused, võttes sammhaaval kasutusele taastuvad energiaallikad. See on uus moodus asjade disainimiseks, valmistamiseks ja kasutamiseks meie planeedil. Süsteemi muutmine tähendab seda, et kaasata tuleb kõik inimesed, ettevõtted ja valitsused; meie linnad, meie tooted ja meie töökohad.

TARTU LOODUSMAJA RAHVUSVAHELINE KLUBI korraldas töötoa, kus vanadest kardinatest valmistati puuviljakotte. Töötoas osalejatele õpetati, kuidas uuskasutustest kangast leida, kardinaid lõigata ja õmblusmasinat kasutada. Eesmärgiks oli osalejatele kinnistada põhitõed, et nad prooviksid edaspidi kotte ise valmistada. Töötoas võis teha nii palju kotte, kui osalejad töötoa ajal jõudsid. Töötoa lõpetuseks vaadati koos dokumentaalfilmi kanga- ja riidetööstusest.

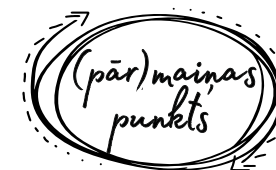

RADI VIDI PATS korraldas regulaarselt toimuvaid üritusi, mille käigus said inimesed tasuta riideid vahetada. Iga kord jagati ka teavet ringmajanduse, keskkonnateemade ja tarbimise kohta, näiteks vaadati kiirmoe mõju kajastavaid filme (The True Cost), millele järgnesid arutelud. Nende ürituste populaarsuse kasvades muutis Radi Vidi Pats vahetuspoe haridusplatvormiks, mille kaudu saab jagada teavet selle kohta, milline on kiirmoe mõju keskkonnale, millised on erinevad ressursid ja mida kujutab endast väärtustav taaskasutus. Tegevuste loetelu leiad siit:

<https://www.facebook.com/events/486645855077724>

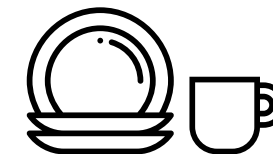
<https://www.facebook.com/parmainaspunkts>

RANDVERE KOOL JA NING MITMED TEISED KOOLID JA LASTEAIAD kogusid kooliürituste jaoks taaskasutatavaid nõusid. Nende eesmärgiks oli mitte kasutada kooliürituste raames ühekordselt kasutatavaid topse ja nii tekitada vähem jäätmeid. Inimesi kutsuti üles kasutatud nõusid annetama jms.

<https://www.randverekool.edu.ee/uudised/noude-kogumise-kampaania-laks-edukalt/>

NÄPUNÄITEID MENTORILE

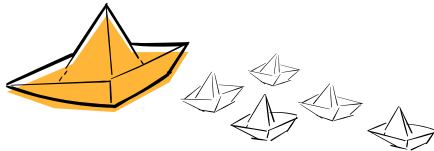
SISSEJUHATUS

Käesolevast peatükist leiab teavet selle kohta, kuidas mentorluse põhimõtteid ja tavaid rakendades juhendada õpilasi algatuse läbiviimise etapis. Siit leiab ülevaate mentorlusest, õppimisest ja kootsingust ning ideid selle kohta, kuidas koostada õppimiskava, viia läbi kohtumisi ning korraldada hindamist.

Soovitame siinse teksti läbi lugeda enne mentorprogrammiga alustamist ja vaadata hiljem, kuidas materjalis sisalduvat algatuse elluviimise osa rakendada saab. Algatuse osas sisaldavad peaaegu kõik harjutused refleksiooniküsimusi, mille abil saab innustada õpilast õppides süvitsi minema, võimaldades probleeme vaadelda teistsugusest vaatenurgast.

MIS on mentorlus

MIKS
hakata
mentoriks
?

KUIDAS
mentorlus
töötab
?

Mentoriks olemist ja mentorluse olemust võib defineerida mitmel moel. Käesoleva projekti raames on **mentor** isik, kes **juhendab, inspireerib ja motiveerib** noori otsima ja kasutama oma potentsiaali vastutustundlike ja eetiliselt käituvate maailmakodanikena, kes tahavad ellu viia muudatusi oma kogukonna ja maailma tasandil. Mõnikord võib olla keeruline lülituda õpetaja rollist ümber mentori rolli. Õpetajad on sageli mingi valdkonna eksperdid, samas kui mentori ülesandeks on aidata teistel ise leida tee teadmiseni.

Meie usume, et kui mentorid kasutavad oma töös kootsingu ja koolituse põhimõtteid, **võivad nad aidata kaasa suurepäraste algatuste ja liikumiste elluviimisele**. Kuigi mentorluse põhieesmärgiks on toetada algatuse kavandamist ja elluviimist, toimuvad samaaegselt ka mitmed teised protsessid, mida ei tohiks unustada. See tähendab, et mentori kohalolek ja oskused võivad olla väga olulised erinevate eesmärkide saavutamise seisukohast ning mõned neist saavad selgeks töö käigus.

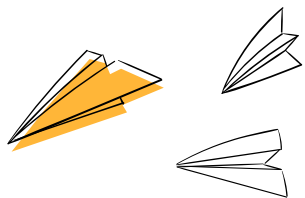
Suuniste käesolevas osas püüame sind inspireerida, et oleksid noortele parem teejuht. Selleks oleme siia kirja pannud veidi teooriat ning erinevaid harjutusi ja tegevusi, mida mentorluse käigus kasutada saad.

Usume, et **aktiivne kodanik olles tuleb esmalt teada, mis motiveerib inimest tegutsema maailma paremaks muutmise nimel**. Teame, et **töötame, juhendame ja õpetame rõõmuga, mitte pelgalt kohusetundest**. Seega palume sul mõelda, mida sa ise tahaksid noorte mentoriks olles õppida ja kogeda ning mida mentorlus sulle pakub? Milliseid on sinu kui mentori vajadused? Võid koostada nimekirja punktidest, mida mentorlus sulle pakub ning heita sellele pilgu, kui vajad töö jätkamiseks positiivset meeldetuletust või kui su motivatsioon on langemas.

Üks targa mentorluse põhireegleid on - **juhenda leebelt ning jälgi, et õpilased oleksid tegevusse kaasatud ja juhiks iseseisvaid algatuste elluviimist**. Väga lihtne on lihtsalt ette näidata, kuidas üht või teist asja teha. Väga lihtne on tugineda oma kogemusele ja õpetada teisi õigesti tegutsema. Õpilastele vabade käte andmine ei pruugi olla kerge, kuid nad peavad ise uurima ja vigu tegema ja mõnikord ei vasta nad sinu ootustele. See kõik on vajalik nii nende kui ka sinu enda õppetegevuse jaoks. Sina pead õppima tunnetama, millal sekkuda ja millal lasta asjadel minna omasoodu, õpilased peavad õppima oma kogemustest ning uurima asju kirglikult ja vähese juhendamise abil.

Võid rakendada käesolevas peatükis loetletud meetodeid kohtumiste käigus ning samuti võid neid kasutada inspiratsiooniallikana omaenda lähenemisviisi väljatöötamisel.

MILLAL olla mentor ?

Lühiülevaade MENTORLUSE PARIMATEST TAVADEST:

Soovitame sul regulaarselt oma meeskonnaga kohtuda, et saaksid ülevaate sellest, kuidas neil läheb, mida nad õpivad ning mis neile muret valmistab. Siit leiad harjutusi, mida võid kasutada regulaarsete kohtumiste käigus või mentorluse konkreetsetes etappides. Soovitame meeskonnaga kokku leppida kohtumisteks kõigile sobiv aeg, koht ning kohtumise kestus, nii tunnevad kõik osalejad end mugavalt ja mõtlevad kaasa.

- Mõtle endast kui „õppimisele kaasaaitajast“, mitte kui kõiki vastuseid teadvast eksperdist.
- Esita küsimusi ja ära anna nõu, välja arvatud juhul, kui sinult seda küsitakse. Kasuta erinevaid õppemeetodeid, mis aitaksid õpilastel mõelda süvenenumalt ja avaramalt.
- Kui sinult seda palutakse, räägi õpilastele oma kogemustest ja saadud õppetundidest ning anna nõu. Maini kindlasti, et sinu kogemused võivad erineda su õpilaste omadest, ning toonita, et tegemist on vaid näidetega.
- Hoia end tagasi ja lase õpilastel endil probleeme lahendada. Nad on siin selleks, et eksida, õppida ja uuesti proovida.
- Sa ei suuda kontrollida õppeprotsessi tulemusi; iga õpilane vastutab ise oma arengu eest.
- Aita õpilastel näha asju erinevatest vaatenurkadest.
- Anna õpilastele arenguks vajalikku toetavat tagasisidet.
- Julgusta ja inspireeri oma õpilasi ning esita neile väljakutseid eesmärkide saavutamiseks.
- Ära unusta olla spontaanne. Ole paindlik meeskonna ja algatuse meeleolu, etappide ja faaside suhtes. Mõnikord on abi protsessi usaldamisest.
- Mõtle mentoriks olemisest saadud kogemustele. Palu õpilastel anda tagasisidet. Sel moel julgustad neid ka omavahelist tagasisidet andma.
- Tunne mentoriks olemisest rõõmu. Tea, et sinu töö on õpilase arengu jaoks väga vajalik ning aitab muuta maailma. Analüüsi oma tööd üks õpilane korraga.

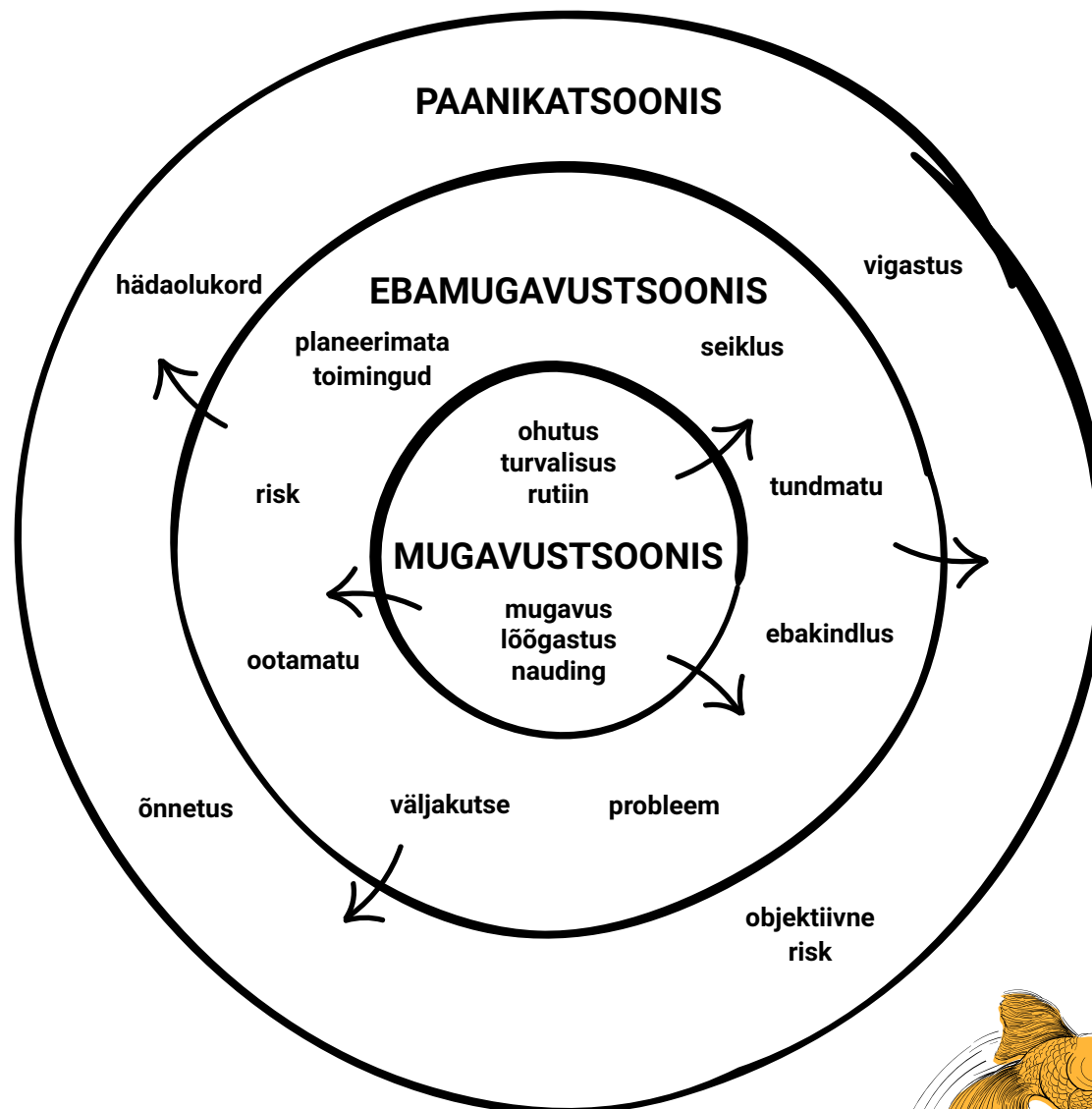
ÕPPIMISE TSOONID

Psühholoogid Andy Ryan ja Dawn Markova eristavad kolme eksisteerimise tsooni – mugavustsoon, paanikatsoon ja ebamugavustsoon (arengutsoon).

MUGAVUSTSOONIS tunnevad õpilased end mugavalt ja seal on kõik neile tuttav. Selles tsoonis puuduvad väljakutsed, miski ei käivita õppimistegevust. Õppimise soodustamiseks soovitame liikuda ebamugavustsooni.

EBAMUGAVUSTSOONIS on kõik kuidagi veider ja tundmatu. Selles tsoonis toimub õppimine, siin töötavad õpilased oma isikliku arengu nimel ning katsetavad oma piire. Kui õpilane tunneb end ebakindlana või leiab, et ei suuda olukorraga toime tulla, võib ta liikuda tagasi mugavustsooni. Kui aga õpilane õpib tundma uusi olukordi ja tegevusi, võib e b a m u g a v u s t s o o n i s õ p p i m i n e l a i e n d a d a mugavustsooni.⁴

PAANIKATSOONIS võivad õpilased tunda, et lained löövad pea kohal kokku. Selles tsoonis kogeme tavaliselt stressi, hirmu ja väljakutseid sellisel moel, et õppimine ei ole võimalik (nn võitle või põgene reaktsioon). Kogu meie energia ja tähelepanu on suunatud hirmu ja paanikaga toime tulemisele ja nende kontrollimisele.

Üks mentori parimaid oskusi on aru saada, millal juhtida õpilane mugavustsoonist ebamugavustsooni ja vältida paanikatsooni.

Meeskonnaliikmetega tuleks regulaarselt suhelda, et näha, kuidas neil läheb, ning õpilaste õpivajadustele ja emotsionaalsele seisukorrale tuginedes aru saada, kas nad õpivad või puhkavad. Kohtumise ajal võid õpilastelt küsida, kas nad on antud ajahetkel oma elus ja algatuse osas pigem mugavus-, ebamugavus- või paanikatsoonis. Küsi neilt, millist toetust või julgustust nad vajavad selleks, et end paremini tunda ja õppimist jätkata ning mida saaks teha nende inspireerimiseks ja turvatunde suurendamiseks.

Oleks hea, kui iga õpilane koostaks endale õppimiskava, mille abil jälgida, kas ja kuidas nad õpivad, millele tuginedes hiljem hinnata, mida nad on õppinud.

Õppimiskavale võib tugineda ka individuaalsete kohtumiste ajal või kohtumisi kavandades, nii et õppimiskavaga töötamine on kokkusaamise osa. Võib juhtuda, et pead õpilastele tooma näiteid selle kohta, kuidas toimub igapäevane alateadlik õppimine ka kõige lihtsamatena näivate tegevuste käigus. Olgu selleks tegevuseks näiteks kohaliku pargi koristamine. Võib tunduda, et selle käigus ei õpi midagi, aga tegelikult võib koristamise ajal õppida, millist prügi saab ringlusse võtta ja millist mitte, samuti võib saada ülevaate sellest, missugust prügi parkidesse visatakse. Kui koristame koos teistega, arenevad ka meie suhtlus- ja koostööoskused. Õppimine on ka see, kui saame iseenese kohta midagi uut teada. Võime märgata, et kõikjal prügi maha loopivad inimesed tekitavad meis vastikust ning võib juhtuda, et tunneme abitust, sest me ei saa teha midagi nende käitumise kontrollimiseks. Samuti võime mõista, et selline koristustegevus väsitab meid, või et oma meeskonnaga koos sellise töö tegemine inspireerib meid ja suurendab meis kohalikku kogukonda kuulumise tunnet.

Mentorina püüa **endale samuti koostada õppimiskava, mida saab seostada sinu mentoriks olemise motivatsiooniga.** Seejärel palu oma meeskonnal mõelda eesmärkidele, mida nad tahavad algatuse käigus saavutada ning palu need sõnastada konkreetset ja mõõdetavalt. Õppimine hõlmab paljut: võib õppida, kuidas saada paremaks kuulajaks ja kuidas kujundada veebilehte, kuidas arendada organisatoorseid oskusi ja kuidas teha videot, kuidas jätta meelde kliimamuutust puudutavat teavet ja kuidas oma sõnumit efektiivselt edastada, et inspireerida teisi muutma oma igapäevaseid tegevusi.

Siit leiad mõned võimalused õppimiskava koostamiseks ja täitmiseks.

ÕPPIMISKAVA NÄITED

1

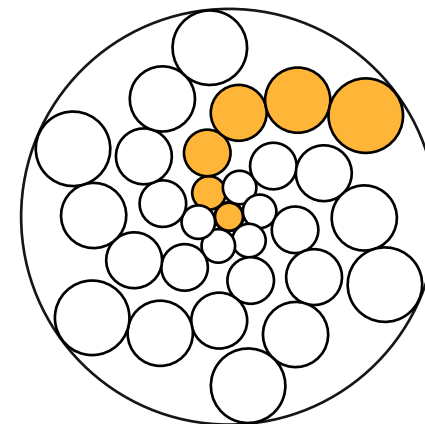

Palu osalejatel koostada nimekiri õpivajadustest ja -eesmärkidest ning vaata, kuhu see algatuse ajajoonel asetub. Aga võib-olla on hõlpsam töötada metafooridega ja kasutada metafoorikaarte. Võid oma kaardipaki kokku panna erinevatest postkaartidest ja fotodest või kasutada lauamängu Dixit kaarte. Kõik tõmbavad pakist 5-10 kaarti ning olenevalt kaartidel kujutatud piltidest või tekstist mõtlevad, millised võiksid olla nende õpivajadused ja -võimalused. Õpilased võivad töötada paarides ning oma õpivajadused üheskoos välja selgitada. Õpiplaani juurde võib kohtumistel tagasi pöörduda, et näha, millised õppimisvõimalused veel olemas on. Projekti lõpus saab õpiplaani kasutada hindamise abivahendina.

2

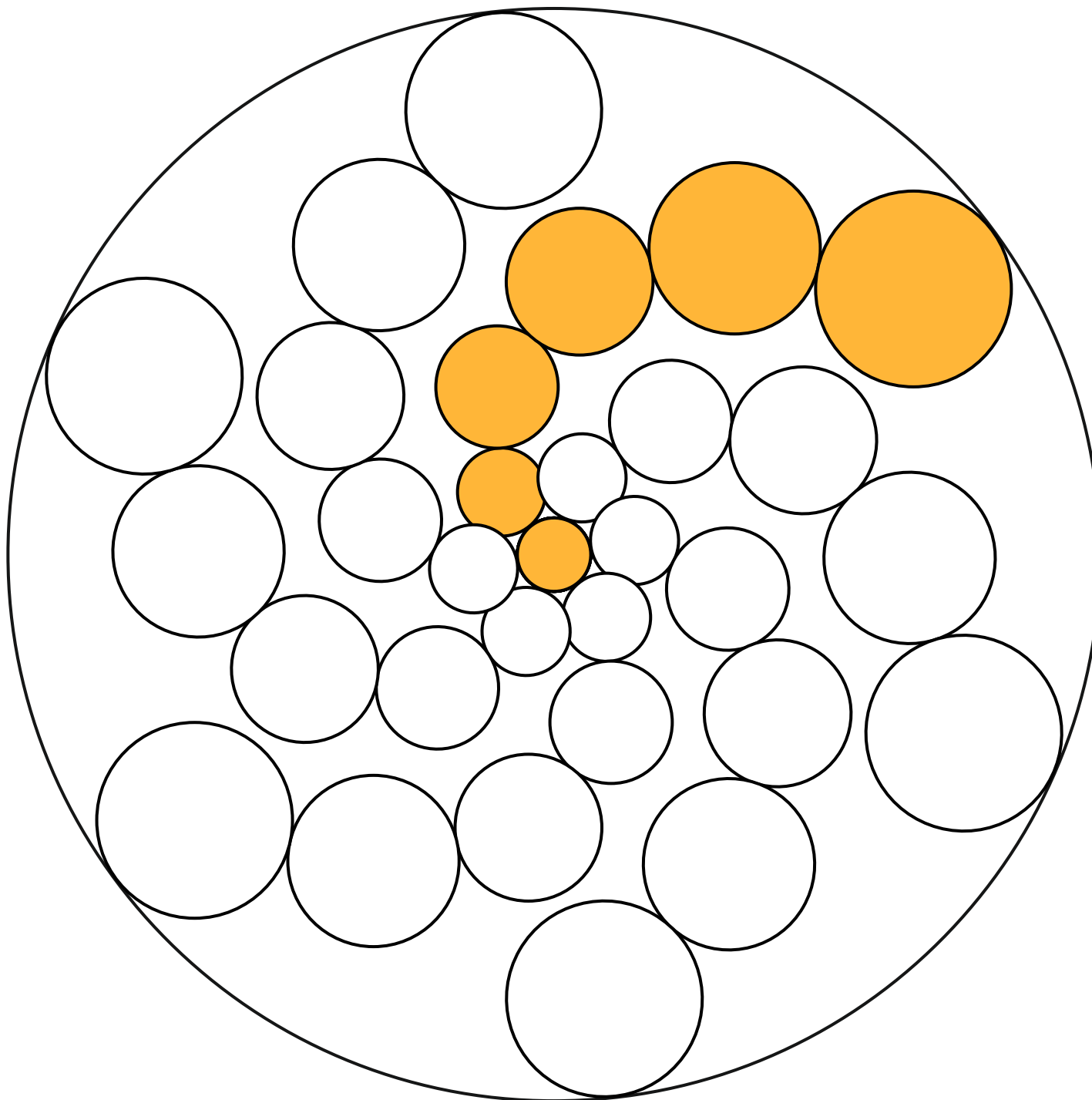
Selle mandala abil saab õppimiskava koostada ja täita. Mandala võib välja printida ja paluda kõigil osalejatel oma mandala ringidesse märkida, mida nad õppima hakkavad või juba õppinud on.

Õpilased alustavad mandala täitmist keskelt ja liiguvad väljapoole. Et tegevus oleks loovam ja lõbusam, võib ringid ka ära värvida.

SINU MANDALA
PRINTIMISEKS

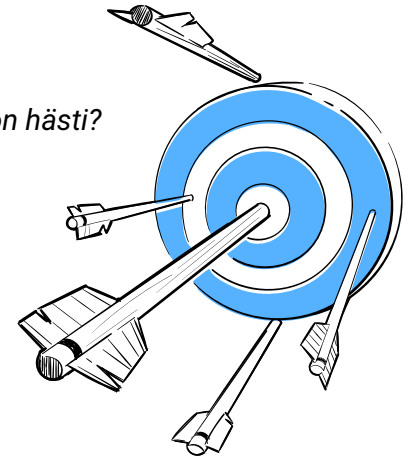

ÕPI JUHENDAMA

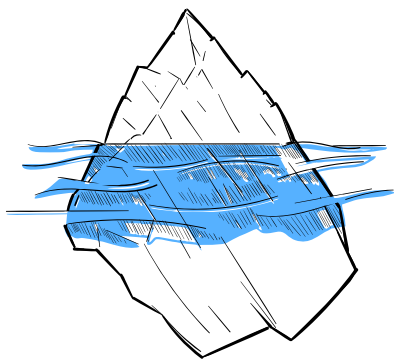
On teada, et õpilastel **on tunduvalt suurem huvi tegevuses osalemise vastu, kui nad kogevad omanikutunnet**. Seega peame hoolikalt läbi mõtlema, kuidas mentorprogrammi struktureerida ja millised hoiakud mentorluse käigus valida. Siin vaatleme kootsingu lähenemisviisi, mis tugineb arusaamale, et kogu tarkus on õpilase sees peidus ning kootsi ülesandeks on õigete küsimuste esitamine ja õpilasi suunava analüüsi protsessi käivitamine. **Kootsi oskuste pagasisse kuuluvad uudishimu, toetamine, julgustamine ning teiste ja protsessi usaldamine**. Nimetatud punktide rakendamiseks võib kasutada erinevaid lähenemisviise.

Alljärgnevalt toome välja mõned juhendamise käigus esitatavad küsimused, mis võivad olla abiks meeskonna juhendamisel algatuse elluviimisel. Tegemist on üldiste avatud küsimustega, mille abil on võimalik protsessi suunata, kuid mida tuleks kindlasti **kohandada enda ja õpilaste vajadustele vastavalt**.

- Kas tohin sulle mõned küsimused esitada?
- Mida sa sel nädalal saavutasid?
- Mida sa õppisid?
- Kas see lugu annab sulle jõudu juurde või muudab sind jõuetuks?
- Mida teha teisiti, et järgmisel korral paremaid tulemusi saavutada?
- 1-10 skaalal, kui aus sa teistega olnud oled?
- Kas tohin sinuga oma tähelepanekuid jagada?
- Kas see on probleem või lahendus?
- Kuidas sa tahaksid, et see oleks?
- Milline takistus on sinu teel ees?
- Mis sind tagasi hoiab?
- Mida see sinu jaoks tähendab?
- Kas sa keskendud sellele, mis on halvasti, või sellele, mis on hästi?
- On see lugu välja mõeldud või tõene?
- Kuidas eelnevat tõestada?
- Kas see annab sulle energiat juurde või kurnab sind?
- Mis on siin kõige olulisem muutuse tegemiseks?
- Mida sinu intuitsioon sulle ütleb?
- Kas su kõhutunne ütleb sulle selle kohta midagi?
- Kaua sa sellele juba mõelnud oled?
- Oled sa varem midagi sellist kogenud?
- Mis võiks juhtuda, et sa oma veendumusi selles küsimuses muudaks?
- Mis on kõige halvem asi, mis juhtuda võib, ja kas tuleksid sellega toime?
- Mis takistab sind tegutsemast?
- Mida sa teeksid, kui sa ei kardaks?
- Mida sa oleksid olukorra parandamiseks valmis tegema?
- Mille tegemisest sa oleksid olukorra parandamiseks valmis loobuma?
- Kuidas sa saaksid selle probleemi lahendamise protsessi nautida?
- Kas sa peaksid rohkem töötama või hoopis delegeerima?
- Kes saaks sind selles küsimuses aidata?

Kuidas toime tulla keskkonnakriisist tingitud KEERULISTE TUNNETEGA?

Teadlikkus globaalsetest kriisidest, nagu kliimamuutus, näljahäda, põgenikekriisid või bioloogilise mitmekesisuse kadumine, võib tekitada mitmesuguseid tundeid, nagu **kurbus, hirm, süütunne, häbi või ärevus**. Küsimuste tõsidus ja läheneva ohu tunnetamine võib valmistada õpetajatele muret selle osas, kuidas nimetatud küsimustest klassis rääkida. Viimastel aastatel on keskkonnakriisist meedias rohkem räägitud ning see on **nii täiskasvanute kui ka noorte seas süvendanud ärevust**. Olukord on kaasa toonud uue vajaduse hariduse valdkonnas: õpetada emotsioonidega toimetulekut.

Tunnetega tegelemine on inimeste heaolu seisukohast väga tähtis. Pikaajaliselt keeruliste tunnete kogemine ja emotsioonide allasurumine suurendavad nii vaimset kui füüsilist haigestumise riski ning raskendavad õppimist. Emotsioonide teadvustamine ja neile nime andmine aitab koormat kergendada, et ärevus teid ei halvaks, ei takistaks teid tegutsemast ega kahjustaks teie üldist heaolu. Lisaks peavad **õpetajad ja haridustöötajad pöörama tähelepanu ka iseenda emotsioonidele, et mitte neid õpilastele edasi anda**.

Keskkonnakriis lõhub siiani kehtinud väärtusi ja vanu tavasid. See on väljakutseks ka õpetajatele ja koolidele. Keskkonnaküsimustega tuleb tegeleda piisava tõsiduse ja usutavusega, et reageerida kogemustele, mida inimesed seoses kriisiga omandanud on. Samal ajal **tuleb jälgida, et teemasid käsitletaks viisil, mis annab inimestele jõudu juurde. Ei ole vaja olla liiga optimistlik, aga samuti ei tohi probleeme vähendada ega paanikat külvata. Kõige tähtsam on leida tasakaal ohu ja lootuse vahel**.

Keskkonnakriis on ühiskondlik probleem, mida ei suuda lahendada sina üksi, isegi kui sa käitud ideaalselt. Ühe inimese valikud ei lahenda ülemaailmseid keskkonnaprobleeme. **Keskkonnakriis on meie kõigi ühine probleem ning selle lahendamiseks on vaja kõigi abi**. Seega on vaja, et üksikisikud toetaksid üleminekut jätkusuutlikumasse ühiskonda. Mõjutamiseks on palju erinevaid võimalusi ja ärevusega toime tulemiseks on kõige parem tegutseda. **Aktiivne kodanik usub iseenda võimetusse**. Oluline on panna õpilased rohkem endasse uskuma ja rõhuda positiivsele.

Harjutused keskkonnakriisidega seotud EMOTSIONAALSE TEADLIKKUSE kohta:

1

Koosta ideekaart tunnete kohta, mida koged, mõeldes väljakutsetele (või konkreetsele küsimusele), millega me globaalsel tasandil silmitsi seisame. Sellega seoses mõned soovitused:

- *ideekaarti on hea koostada turvalises ja rahulikus paigas;*
- *on abiks, kui teed seda rühmas ja jagad hiljem oma mõtteid rühmakaaslastega;*
- *soovi korral võid mainitud emotsioonidele põhjalikumalt mõelda, analüüsides, millises kehaosas sa üht või teist tunnet kogesid ja kuidas sa end tundsid (võid joonistada pildi oma kehast ja erinevad tunded eri värvidega tähistada).*

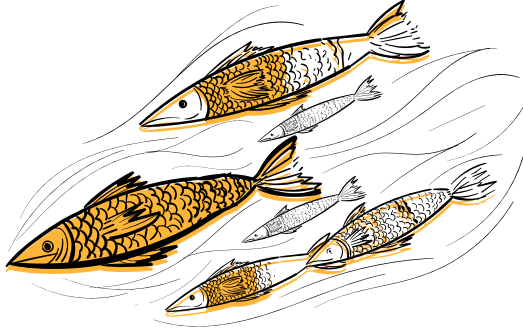
2

Oma tunnete kirjeldamiseks kasuta kirjutamisprotsessi etteantud väljenditega:

- *Kui ma esimest korda X-st kuulsin, ma ...*
- *Kui ma nüüd X-st kuulen, tunnen ma ...*
- *Kõige rohkem valmistab mulle muret ...*
- *Ma olen kaastundlik, kui ...*
- *Olen õnnelik, kui ...*
- *Soovin, et tulevikus ...*

PÄRAST kirjutamist võid ära märkida sageli esinevad sõnad ning mõelda sellele, mida sooviksid muuta ja mis annab sulle jõudu.

Kõigi nimetatud harjutuste puhul on oluline võtta endale aega, leida turvaline paik ning tunnetada oma emotsioone. Samuti on olulisel kohal jagamine ja kohtumise lõpetamine positiivse sõnumiga.

MEESKONNATÖÖ ja omanikutunde tähtsus:

On ülioluline, et enne mistahes tegevuse kavandamist mõtleksime sellele, kuidas noortega töötada nii, et nad tegutseksid meeskonnana. **Sageli liituvad inimesed erinevate liikumiste ja algatustega sellepärast, et see annab neile kuuluvustunde, tunde, et nad teevad midagi ülla eesmärgi nimel koos inimestega, kelle seltsis nad end hästi tunnevad.** Seega tuleb kulutada piisavalt aega tegevustele, mis aitavad kõigil kogeda, et nad kuuluvad kuhugi, et neil on ühine eesmärk, selged ülesanded ning teiste toetus eesmärgile jõudmiseks. Enne algatuse kavandamist võib korraldada meeskonnatööd arendavaid tegevusi. Sellistest tegevustest leiab internetist palju näiteid, näiteks on olemas **Salto otsingumootor!** Väiksemaid tegevusi võib läbi viia igal kohtumisel, et üksteisega jälle samale lainele jõuda ja meeskonna eesmäärke meelde tuletada. Järgnevalt mõned näited:

- *Istuge ringis ja las igaüks jutustab ühest üllatavast / naljakast / kõige igavamast / põnevast asjast, mis temaga viimase kuu jooksul juhtunud on.*
- *Võite üheskoos ühe loo välja mõelda. Loo alustaja ütleb ühe keskkonnaküsimusega seotud sõna ja iga järgmine jätkab oma sõnaga juba alustatud lauset. Nii võib teha mitu ringi, kuni lugu on valmis. Vahel kasutatakse seda meetodit loovuse edendamiseks, kui on vaja määrata ja sõnastada rühma väljakutsed või algatuse eesmärgid. Sellest ei pruugi alati abi olla, aga see võib soodustada raamidest väljapoole mõtlemist.*

Salto otsingumootor: <https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/>

MENTORPROGRAMMI KOOSOLEKUTE KORRALDAMINE

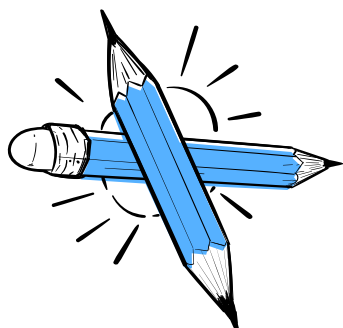

Siin on sulle mõned mõtted, mida õpilastega kohtumisel kasutada:

- 1 Võite koos välja mõelda reeglid, mis teie kokkusaamistel kehtima hakkavad, näiteks: ära katkesta inimesi, kui nad räägivad; püüa anda ausat tagasisidet jne. Võid paika panna ka selle, kus, millal ja kui sageli te kohtute ning kuidas muul ajal omavahel suhtlete.
- 2 Kuna on tähtis, et õpilased tunneksid protsessi osas omanikutunnet, võib iga kokkusaamise ajal anda õpilastele teatud ülesande. Iga koosoleku alguses otsustate koos, kes teeb märkmeid, kes jälgib kella, kes soovib olla lepitaja. Enne iga kohtumist saad vaadata, millised on õpilaste vajadused ning pakkuda õpilastele välja erinevad rollid, mida nad täita võiksid.
- 3 Iga kohtumise algul võid küsida, kuidas osalejad end tunnevad, et näha, kas kõik on hingega asja juures ja tunnevad kuuluvustunnet, või on nende mõtted mujal. Näiteks võib paluda kõigil teha, luua või tuua kaasa midagi, mis kirjeldab seda, kuidas nad end tunnevad.
Õpilased võivad:
 - öelda ühe sõna;
 - tõmmata kaardipakist ühe kaardi;
 - valida ühe laulu;
 - kirjutada 3-5 minutit, ilma et neid segataks;
 - võtta kaasa ühe eseme;
 - võtta sisse teatud asendi.

Õpilastelt võib ka küsida, kes või mis nad tahaksid olla, kui nad saaksid valida looma, ilmanähtuse, taime, värvi ja muusikariista vahel. Siis võid ringis liikuda ja jagada tunnete, arusaamade ja lugudega seotud metafoore. Samuti võid küsida, miks nad just selle kaardi valisid ja kuidas see seostub nende endi või algatuse hetkeseisuga ning nende rolliga algatuse juures.

- 4 Kavandamisprotsessi ajal on üsna kerge toppama jääda või hakata ideid ja mõtteid kritiseerima. Sellisel juhul võib läbi viia „Jah, teeme nii!” harjutuse, mille eesmärgiks on tulla lagedale hullumeelsete ideedega ning aktsepteerida erinevaid arvamusi ja mõtteid. Üks osaleja ütleb: „Teeme nii!” ja näitab ette mingi tegevuse. Teised kordavad tegevust, öeldes: „Jah, teeme nii!” Harjutus kestab seni, kuni kõik on saanud mingile tegevusele mõelda ja oma idee välja hõigata, peaasi, et kõigil oleks lõbus.
- 5 Loovuse arendamiseks on samuti mitmeid võimalusi:
 - Õpilased võivad minna õue ja pildistada naabruskonnas teatud objekte ning koostada hiljem nende põhjal algatusega seotud loo.
 - Kirjuta paberitükikestele erinevaid keskkonnaga seotud sõnu, näiteks ringmajandus, bioloogiline mitmekesisus, kliimamuutus, park, puud jne. Teistele paberitükikestele kirjuta teemavälised sõnad (kahvel, pastakas, mobiiltelefon jne). Vali kummastki paberikuhjast üks sõna. Palu õpilastel need kaks sõna loos ühendada, jutustades teistele, kuidas need sõnad omavahel seotud on, näiteks sõnad „park” ja „pastakas”. Kui nendele sõnadele mõtled, võib sul tekkida mõte korraldada pargis kirjutamisvõistlus või ringkäik, mille ajal jälgitakse pargiteede kõrval asuvaid viitasid ja taimede botaanilisi nimesid. Mõnikord ei ole lood realistlikud, aga teinekord võivad neist välja kasvada uued ideed, mis võivad aidata õpilastel oma algatusele loovamalt läheneda ja raamidest väljapoole mõelda.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine on õppimise ja arengu seisukohast üliolulise tähtsusega. Algatuse elluviimise ajal on sul võimalik korraldada mitmeid hindamistegevusi. Osalejate jaoks võib planeerida aja, kus neil on võimalik projekti ajal ja selle lõppedes üksteisele tagasisidet anda. **Tagasiside andmisega on aga selline lugu, et ühed ei oska seda õigesti anda ja teised ei võta seda hästi vastu.** Seega soovitame sul keskenduda positiivsele: sellele, milles osalejad olid osavad, ning mõningatele aspektidele, milles teiste abiga oleks võimalik paremaid tulemusi saavutada. Räägi kindlasti ka juhtunud äpardustest, see innustab tulevikus asju paremini tegema, kuid ära süüdista ega näita kellelegi näpuga. Tulemuslikum on luua keskkond, kus inimesed saavad ja julgevad abi ja tuge paluda. Hindamisel võib kasutada ka mõningaid kohtumiste peatükis mainitud meetodeid, sest mõnikord muudab metafooride kasutamine inimesed avatumaks.

Meeskonnana tuleb teil anda hinnang ka algatusele: **kuidas kõik sujus, mida tuleks teha paremini ja mida teeksite järgmisel korral teisiti.** Siin võib esitada palju erinevaid küsimusi ja need peaksid kõik silmas pidama edasist arengut ja soovi teha asju tulevikus paremini. Tulevikule mõeldes võib kasutada ka allpool kirjeldatud harjutust, mis on üldiselt mõeldud individuaalseks hindamiseks, aga mis võivad kasuks tulla ka meeskonna hindamisel.

Asetage kõrvuti kolm tooli ja tähistage neist igaüks sildiga: **MINEVIK, OLEVİK, TULEVIK.** Õpilased saavad viia end minevikku, seejärel istuda oleviku toolil ning lõpuks mõelda ka tulevikule, vastates samal ajal küsimustele oma oskuste kohta – milliseid oskusi oli neil minevikus vähe või üldse mitte, milliseid oskused on neil hetkel olemas ning kuidas nad oma oskusi tulevikus arendada soovivad.

Meie **TEEKOND** algab siin!
Juhend algatuste loomiseks

 START!

- Pane kirja, milline on sinu unistuste maailm!
- Kuidas inimestel läheb, kuidas nad elavad ja millised on nende suhted inimeste ja looduse vahel?
- Kuidas on asjad korraldatud, millised süsteemid on paigas, kuidas töötab majandus?
- Kuidas näeb välja looduskeskkond?
- Kuidas linnad välja näevad?

Milline näeb välja sinu

UNISTUSTE MAAILM?

- Tee visand, milline sinu unistuste maailm võiks välja näha.
- Võid lisada ka **märksõnu**, **tsitaate** või kõike muud, mis sind inspireerib!
- Võid **joonistada linna kaardi**, **maastiku** või lihtsalt erinevaid sümboleid, mis väljendavad sinu unistust!

Teise võimalusena võib **teha kollaaži**, otsides ajakirjadest erinevaid väljalõikeid ja paigutades need paberile.

Võid kasutada siin olevat ruumi või kirjutada eraldi lehele!

- Kuidas oli unistuste maailmast mõelda?
- Kuhu sa ennast selles maailmas paigutad?
- Heida pilk oma tekstile ja jooni mõned märksõnad alla. Mis need on ja mida need sinu jaoks tähendavad?
- Kuidas sinu unistuste maailm tuleb toime kliimamuutustega, rakendab ringmajandust ja tagab bioloogilist mitmekesisust?

- Nüüd mõtleme oskustele, mis sul juba olemas on ning mida saad maailma heaks ära kasutada!
- Siin on rida omadusi. Vaata need üle ja anna endale hinnang iga oskuse kohta skaalal 1-4 ja pane kirja, mis kogemused sul on!

MINU OSKUSED

	Olen selles hea	Saan sellega hakkama	Ei ole selles eriti hea	Mis valdkonnas see oskus kasuks tuleb?
Kooliürituste korraldamine				
Teiste ees esinemine				
Arvuti kasutamine				
Tekstide kirjutamine				
Suhtlemine võõrkeeles				
Teiste juhtimine				
Initsiatiivi võtmine				

ISELOOMUOMADUSTE TEST

OMADUST	KIRJELDAV LAUSE	1	2	3	4
Avatus	Mulle meeldib kuulata inimesi, kellel on minust erinev maailmavaade.				
Eneseteadlikkus	Tean, milleks olen võimeline ja mida tahan saavutada.				
Initsiatiiv	Olen võimeline ise tegutsema, kui näen vajadust midagi muuta või võimalust midagi sellega seonduvat alustada.				
Motivatsioon	Ma saan igal juhul hakkama ja annan endast parima.				
Kohanemisvõime	Oskan lihtsalt kohaneda erinevates olukordades ja suhelda erinevate inimestega.				
Õppimisvõime	Mulle meeldib omandada uusi teadmisi ja oskusi.				
Iseseisvus	Töötan parema meelega omaette kui kellegi teise juhendamise all.				
Otsustusvõime	Tavaliselt otsustan kiirelt ja enesekindlalt.				
Suhete loomine	Tutvun võõrastega lihtsalt ja enesekindlalt.				
Loovus	Mul on palju ideid.				
Usaldusväarsus	Minu peale saab alati loota.				
Kompromissivõime	Olen valmis tegutsema teiste inimeste seisukohtade järgi, isegi kui mul on teistsugune arvamus.				
Abivalmidus	Olen üldiselt valmis teisi aitama.				
Meeskonnatöö	Mulle meeldib teistega koos töötada.				
Enesekindlus	Usun, et saan igas olukorras hakkama.				

- Kas sa õppisid enda kohta midagi uut? Kui jah, siis mida?
- Kuidas sa juba neid oskusi maailma parandamiseks kasutanud oled?
- Kuidas sa saad neid oskusi kasutada oma unistuste maailma loomiseks?
- Milliseid oskusi sooviksid veel arendada?

Millest sa maailmas

- Mis on need keskkonnaprobleemid, mille vastu oled kõige kirglikum?
(n.t. **kliimamuutus, mittetoimivad ökonoomsed süsteemid, loodusliku mitmekesisuse kadumine, veesaaste / plastjätmete / pestitsiidide kasutamise vähendamine, jne**)

Tee märkmeid, et kirjeldada, millest sa hoolid ja miks!

Ma hoolin

Sest

Ma hoolin

Sest

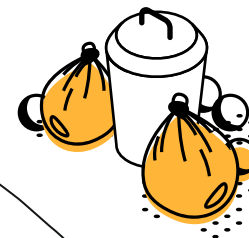
Ma hoolin

Sest

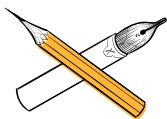
Mis on need

KESKKONNA PROBLEEMID

mis mõjutavad
sinu
kogukonda?

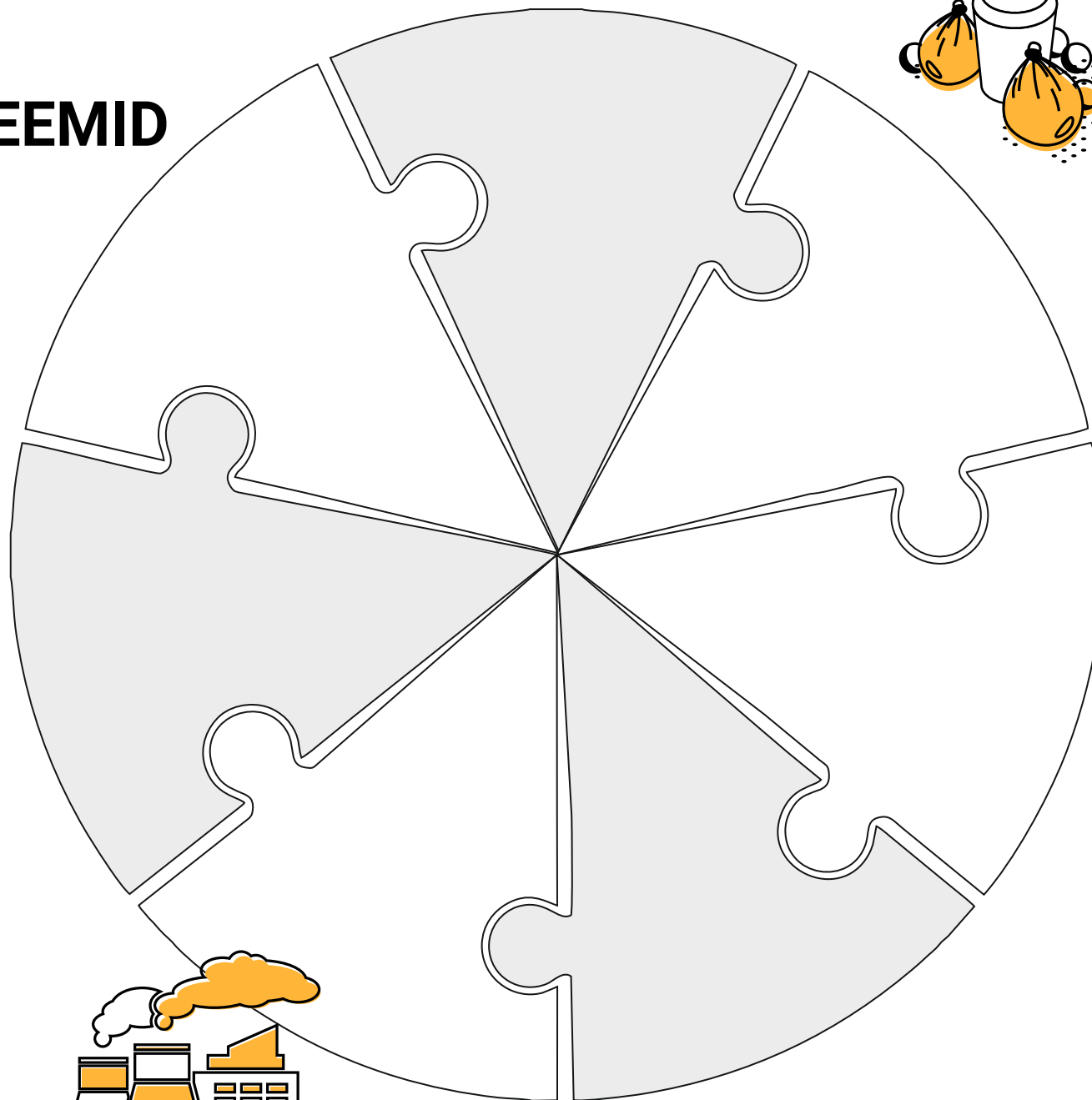
- Alustame kohalikult tasandil ja teeme ajurünnaku keskkonnaprobleemide teemal sinu kogukonnas!
- Selleks, et muuta maailma peame alustama oma enda kodu, naabruskonna ja kogukonna vaatlemisest.
- Nüüd saad sa keskenduda just loodusliku mitmekesisuse, kliimamuutuste ja ringmajandusega seotud teemadele.

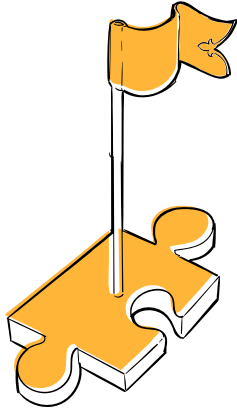

Kas koos oma meeskonnaga või üksi, märgi üles kõik keskkonnaprobleemid sinu kogukonnas ning kirjuta need ringile.

Kui sa otsustad seda ülesannet teha individuaalselt, siis pärast täitmist kogunege oma meeskonnaga ja võrrelge mõtteid.

Vaadake, millised punktid on teil sarnased ning ühendage jõud, et valida probleem, millega te üheskoos tegeleda saate.

Nüüd pange probleemidele hinded, et näha,

1 millised on olulised ja huvitavad sulle;

2 mida sina saad mõjutada ja muudatusi ellu viia.

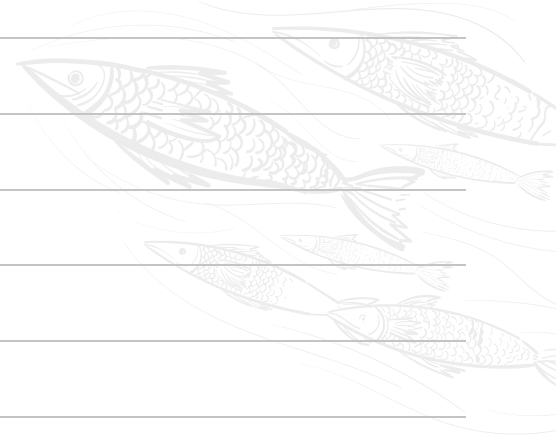
Märgi kõik siia ja lisa mõned faktid või numbrid, mille põhjal sa arvad, et need probleemid on kiireloomulised või olulised sinu kogukonna ja sinu enda jaoks.

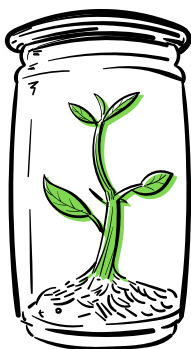
Googeldades leiab tänapäeval väga palju infot. Me julgustame Teid hoolikalt otsida informatsiooni, mis põhineb just uuritud faktidel. Mõnikord võib leitud informatsioon rääkida vastu sellele, mida pidasid tõeks või õigeks. Aga see on väga oluline, et sina ja sinu meeskond saate näidata fakte ja arve, mis tõestavad miks Teie initsiatiiv on oluline. Ja, et Te teaksite kuidas vastata ja milliseid materjale näidata kui keegi küsib Teilt keerulise küsimuse.

1

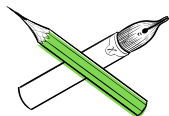
2

3

PROBLEEMI- PUU

Joonistame nüüd probleemipuu kõigi kolme olulisema probleemi jaoks, mida sa oma probleemide ratta peal mainisid. Leia nende probleemide peamised põhjused!

Tagajärjed (nt. saastatud õhk, prügi metsas)

Põhjused, mis tulenevad ühiskondlikest normidest

(Siin vastad sa küsimusele, miks õhk on saastunud. Vastused võivad olla - puuduvad määrused, trahvid, inimeste vähene teadlikkus ja haridus, puuduvad vaatlus- ja kontrollisüsteemid)

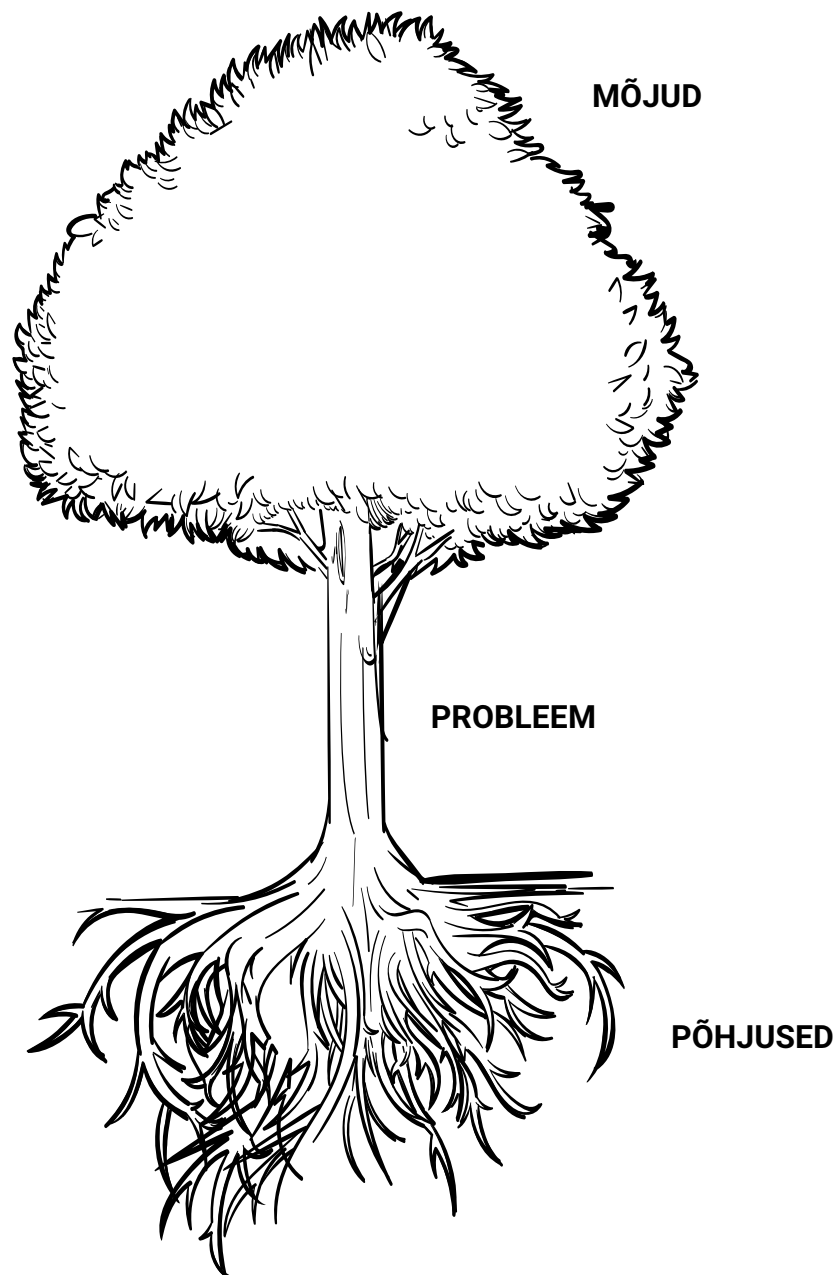
Põhjused, mis on tingitud inimestest

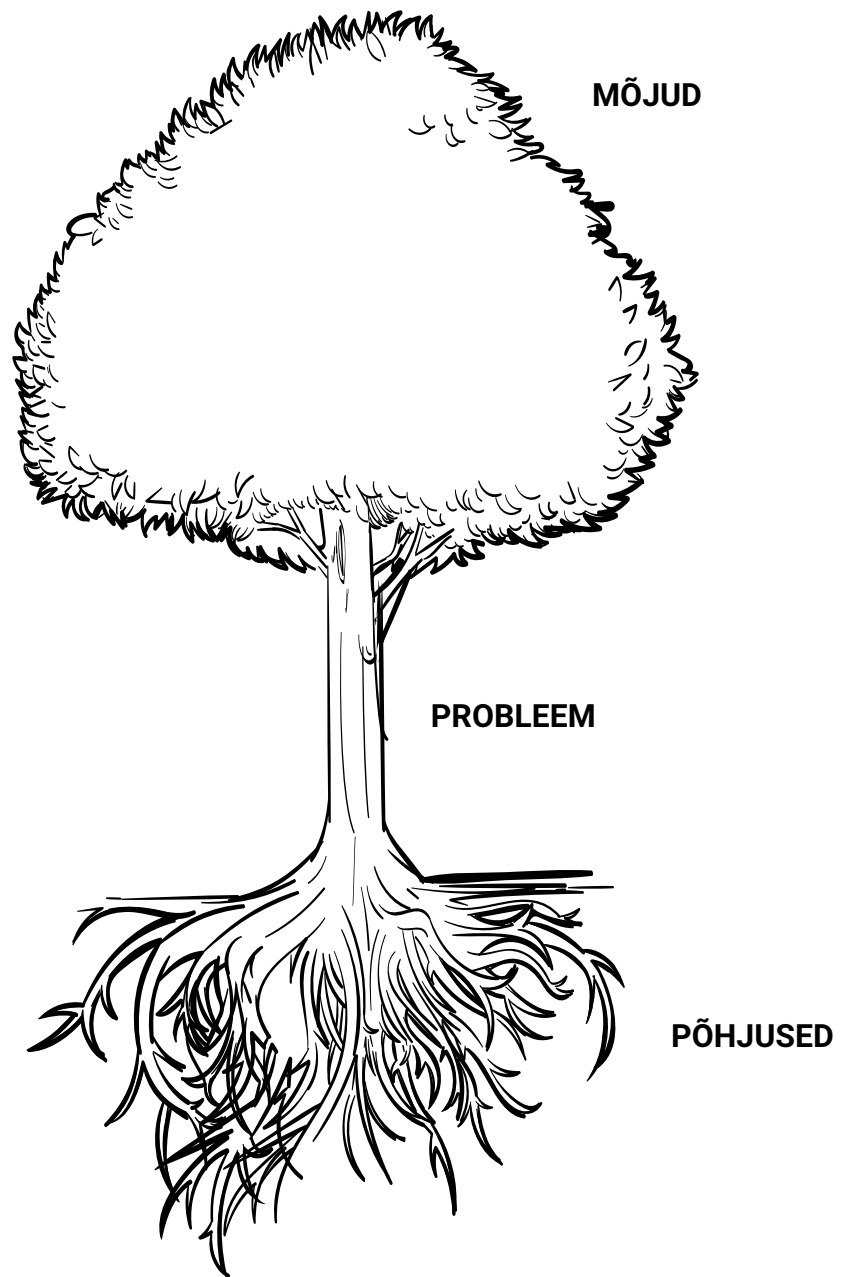
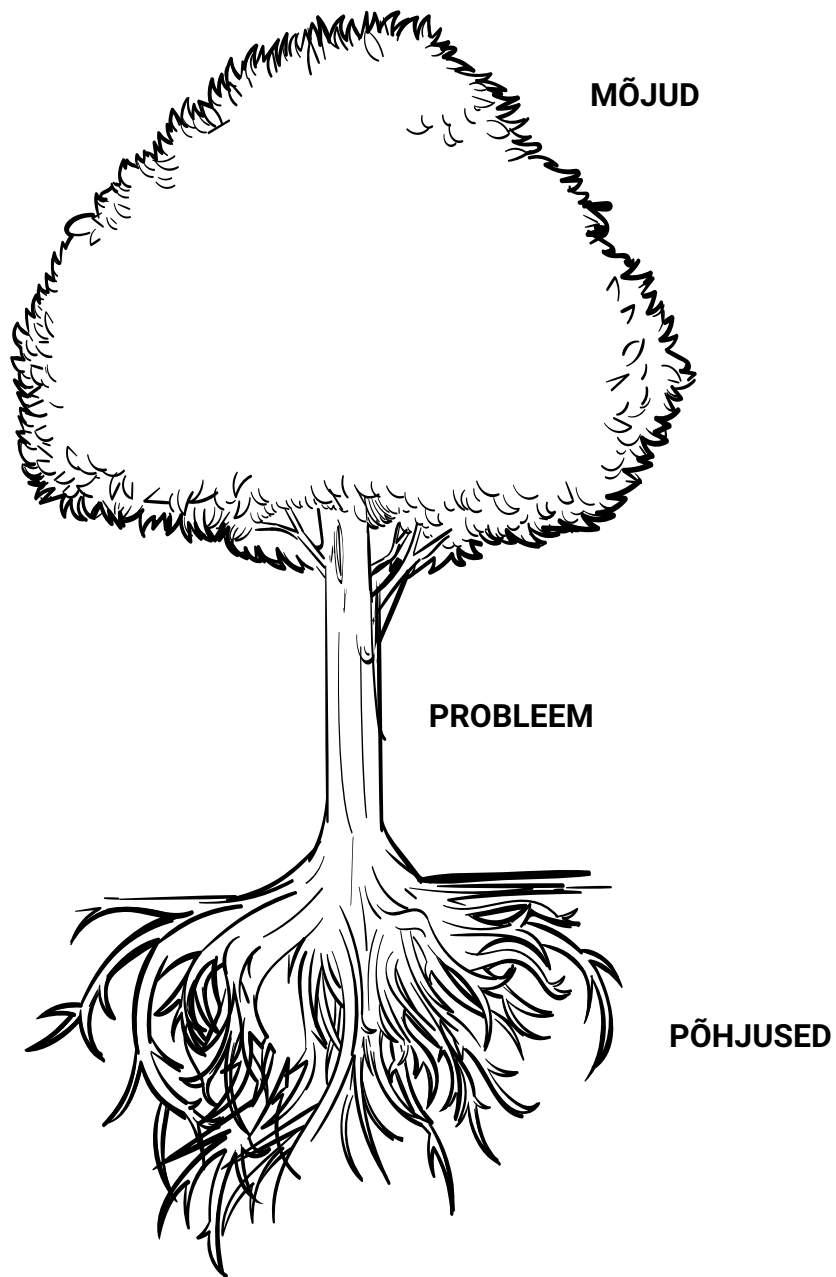
(üksikindviidist)

(siin sa vastad, miks need põhjused, miks me õhku saastame, eksisteerivad. Vastused võivad olla - Inimesed ei ole haritud puhta õhu teemadel, inimesed ei seisa oma õiguse eest elada puhtas keskkonnas, jne.)

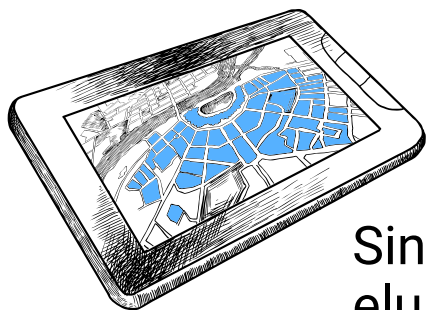
Oma initsiatiivis võid sa keskenduda nii põhjuse kui ka probleemi tasemel olenevalt sinu enda võimetest ja huvist.

Olulisem on, et sa saaksid kogu probleemist aru ja näed miks need meil olemas on!

- Kuidas sul selle ülesandega läks? Mis oli lihtne ja mis keeruline?
- Kuidas sa saad seda probleemi mõnel tasemel mõjutada?
- Kuidas sa saad sellist struktureeritud mõtlemist kasutada oma algatuse loomiseks?
- Millisel taseme l- mõjud, probleemid või põhjused- sulle meeldiks tööd teha?

Sinu
elukoha

KAARDISTAMINE

See meetod pärineb

**Jane Godall'i Roots&Shoots
instituudi programmist,**

kus noored nagu sina avastavad oma kogukondi, otsides varjatud ressursse ja võimalusi, et lahendada pakilisi keskkonnaprobleeme oma kogukonna toel ja kaasamisel.

Selles harjutuses ei keskendu me probleemidele, vaid uurime, mis on juba olemas ja millist tuge võime leida oma kogukonnast.

Kogukonna ja ümbruskonna kaardistamine võib võtta aega mitmeid tunde või nädalaid, olenevalt kui detailne tahad oma uuringutes olla.

Võta oma aeg, et koostada kaart, mis aitaks sinu algatust, teades kõiki vajalikke ressursse ja inspiratsiooni teie kogukonnalt!

Saa inspiratsiooni ja vaata sellest videost, kuidas kaardistamine töötab!

<https://www.youtube.com/watch?v=CLzi3c8uamQ>

Oma kogukonna VAATLEMINE

Miks on oluline õppida rohkem oma kogukonna kohta?

**Mis teed asuvad sinu elukoha ümber?
Kas seal on suuri ristmikke, ühistranspordi võimalusi,
jalakäijate- ja jalgrattateid?**

**Märgi üles, mis jääb sinu
kooliteele või teel tööle.
Kujuta ette, et sa vaatad
oma ümbruskonda
linnulennult.**

- fotograafia,
- kunstiteos,
- päeviku pidamine,
- video,
- esitlused.

A hand-drawn illustration of a folded map. The map is white with a black outline. The word "MAP" is written in black capital letters. Below the word is a simple drawing of a globe with blue oceans and white landmasses. The map is shown at an angle, with a folded corner at the top left.

Oma kogukonna VAATLEMINE

LAIENDUSTEGEVUS:

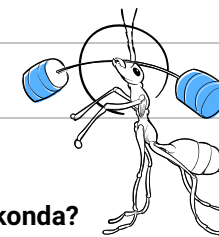
Avasta oma kogukonda virtuaalselt!
Kui te ei pääse uudistamiseks õue,
siis on **Google Tānavavaade**
suurepärane viis tuua väline enda juurde tuppa.

- 1 Mine lehele **Google.com/maps** ja trüki sisse kodu aadress või sihtkoht.
- 2 Vajuta pildile, mis ilmub aadressi alla ja sisene tänavavaatesse.
Võite klõpsata ka paremal all nurgas olevale kollasel abimehel ja lohistada teda sealt kaardile. Kaardil ilmub sinine joon igale poole, kus tänavavaate pilte on saadaval.
- 3 Uuri nüüd seda piirkonda vaatlejana:
 - Mida sa näed?
 - Kas see on see, mida ootasid?
 - Kui ei, siis kuidas erineb see reaalne paik objektiiviga vaadatust?
 - Kas tänavavaates oskad öelda, mis aastaajaga on tegu?
 - Kas tänavavaates on inimesi või loomi?
 - Millist loodust sa tänavavaates märkad?
- 4 Nüüd vaata välja oma aknast või uksest. Kuidas on see pilt võrreldes tänavavaates nähtuga?
Vaata välja mõnest teisest aknast ja jätka võrdlustega.

Kus sa näed taimi ja puid? Kuidas nad siin hakkama saavad ja kuidas nad siia said?
Miks on nad meie kogukonna jaoks olulised?

Kes on need inimesed ja organisatsioonid, kes teie kogukonna moodustavad? Mis on nende väärtused?

Vaata endasse! Millist rolli mängid sina oma kogukonnas?
Kuidas mõjutavad teie igapäevased toimingud teisi inimesi, loomi ja ümbritsevat keskkonda?

Oma kogukonna VAATLEMINE

Nüüd, kui esimene osa
on tehtud

mõtiskleme
sinu
tähelepanekute
üle

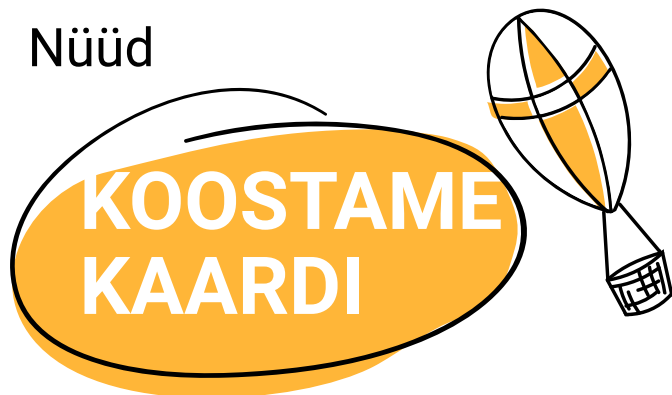
vastates järgmistele
küsimustele:

- Kuidas suhtud oma kogukonda?
- Kas arvad, et sinu kogukonnal on ressursse nii inimeste kui ka loomade vajaduste rahuldamiseks?
- Kas kohalikud ametnikud võtavad arvesse suurte muudatuste, näiteks uute teede, parkide ja muude arengute keskkonna- ja sotsiaalset mõju?

- Millise probleemi kohta oled hiljuti lugenud või kuulnud, mis mõjutab sinu kogukonda?
- Kas see teema mõjutab peamiselt inimesi, loomi või keskkonda?
- Kas usud, et sellel on positiivne või negatiivne mõju teie kogukonnale?

- Millised on sinu kogukonna iseloomulikud omadused, kas see on maakoht, linn või äärelinn?
- Kas seal on enamasti korterelamud, ridaelamud, ühepereelamud või muud tüüpi elamud?

Nüüd

Otsusta, kuidas sa soovid oma kaarti teha ja kogu kokku oma materjalid.

Saad oma kaardi joonistada, kasutada legosid ja muid sümboleid 3D-kaardi tegemiseks või luua kaart veebis. Kui soovid luua veebikaardi, saad järgida juhiseid siin!

<https://www.rootsandshoots.org/wp-content/uploads/2019/12/Digital-Mapping-ESRI-ArcGIS.pdf>

Kui tahad koostada lihtsat kaarti, siis saad kasutada markereid, pliiatseid, kriite, värve või kleepse. Saad printida, osta või otsida oma asukoha kaardi. Teise võimalusena saad kasutada paberit ja joonistada lähiümbruskonna kaardi oma mälu või mõne joonise põhjal.

Järgmisena vaadake allpool toodud näiteid, et tuvastada oma kogukonna ainulaadsed omadused.

Antud loendid on vaid näiteks. Neid kõiki ei pea kaardistama ja võite kaardistada teisi valdkondi vastavalt oma kogukonnale.

Näiteks kui elate linnapiirkonnas, erinevad teie kaardistatavad objektid oluliselt maapiirkonnas olevatest.

Eristage oma kaardil kolm kategooriat, määrates neist igaühele kordumatu tunnus (st värv, kuju, kleebised, vms).

Näiteks märkige inimeste tunnused sinisega, loomade tunnused oranžiga ja keskkonnaalased tunnused rohelisega.

Võite lisada ka mõningaid elemente, mis on seotud kliimamuutuste, bioloogilise mitmekesisuse ja ringmajandusega.

INIMESED

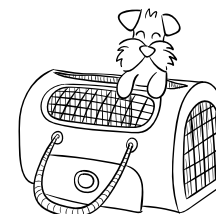
- Kooli- ja töökohad
- Tõstke esile suuremad tänavad, bussiteed, rattateed, kõnniteed
- Raamatukogud/kogukonna keskused
- Usulised kohad

- Toidupoed
(nt. nulljäätmete kauplused / Orgaanilised ja keskkonnasõbralikud ostuvõimalused / kohalikud turud)
- Remonditeenused
- Jagamis-, üürimisvõimalused
(nt tööriistad, autod jne)

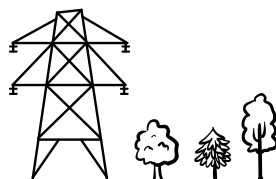
- Lemmikrestoranid
- Haiglad ja kliinikud
- Varjupaigad ja toidupangad
- Mahajäetud hooned
- Mänguplatsid
- Kogukonnaaiad
- Organisatsioonid ja inimesed, kes teevad keskkonnaalast tööd

LOOMAD

- Loomade vaatlused / liigid
- Koduloomade jaoks
(koerte pargid, koerasõbralikud rajad, jne)
- Loomade varjupaigad
- Loomahaiglad
- Loomade pühakohad
- Linnumajad, putukate "hotellid"

KESKKOND

- Eluslooduse elupaigad
(mets, niidud, mererannad jne)
- Metsikud ja/või kaitstud kohad
- Veekogud
- Veega seotud rajatised
- Kohalikud pargid
- Haljasalad (hoovid, puukastid jne)
- Nimeste loodud koopiad looduslikest elupaikadest
(kohalikud taimed, kiviktaimlad jne)

- Tühjad asukohad
- Taaskasutuskeskused, prügilate / jäätmete / komposti käitlemine
- Toiteallikad
(sõe-, tuuma-, tuule-, päikese- ja geotermilised jaamad)
- Ökoturismi võimalused
(loodusrajad jne)

Kas mõni üleval märgitud funktsioonidest teenib rohkem kui ühte kategooriat?
(Näiteks taaskasutuskeskusest saab kasu nii keskkond kuid pakub teenust ka inimestele.)

Nüüd, kui oled kaardi koostanud,

**mõtiskleme
selle üle,
mida me näeme!**

Võite kasutada mõnda neist küsimustest või
teisi mõtisklusküsimusi, et mõelda oma
kogukonnale ja aidata otsustada, et kus on
sinul võimalik alustada tegutsemist.

**Millised on need ülaltoodud omadused, mis toetavad teie kogukonna inimesi,
teisi loomi ja ka keskkonda?**

Millised asjad teile oma kogukonna juures meeldivad?

(Otsi oma kogukonna kohta üks omadus, mis muudab selle suurepäraseks elupaigaks inimeste jaoks;
üks omadus, mis muudab selle suurepäraseks elupaigaks loomade jaoks, üks omadus,
mis muudab selle suurepäraseks keskkonnavalaseks paigaks.)

Mis teeb teid kõige uhkemaks (õnnelikumaks) oma kogukonna üle?

Nüüd, kui oled kaardi koostanud,

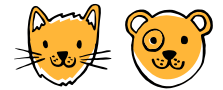

mõtiskleme
selle üle,
mida me näeme!

Võite kasutada mõnda neist küsimustest või
teisi mõtisklusküsimusi, et mõelda oma
kogukonnale ja aidata otsustada, kus on sinul
võimalik alustada tegutsemist.

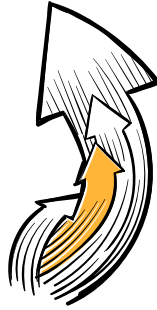

Kas teie kogukond vastab inimeste ja loomade põhivajadustele?

Kas teie kogukond on keskkonnasäästlik?

(Kas teie kogukonna keskkond suudab rahuldada praeguse elanikkonna vajadusi,
mõjutamata negatiivselt tulevaste põlvkondade vajadusi?)

Mida saaks sinu kogukonna jaoks paremaks muuta?

(Otsi üks omadus, mida sinu kogukond võiks parandada, et muuta see paremaks elupaigaks inimeste jaoks; üks omadus, et muuta see paremaks elupaigaks loomade jaoks ja üks omadus, et muuta see paremaks keskkonnavalaseks paigaks.)

Nüüd, kui oled kaardi koostanud,

**mõtiskleme
selle üle,
mida me näeme!**

Võite kasutada mõnda neist küsimustest või teisi mõtisklusküsimusi, et mõelda oma kogukonnale ja aidata otsustada, kus on sinul võimalik alustada tegutsemist.

Millised sinu kogukonna objektid tuleks veel kaardile lisada?

Kuidas on need olulised teie kogukonna inimeste, loomade või keskkonna jaoks?

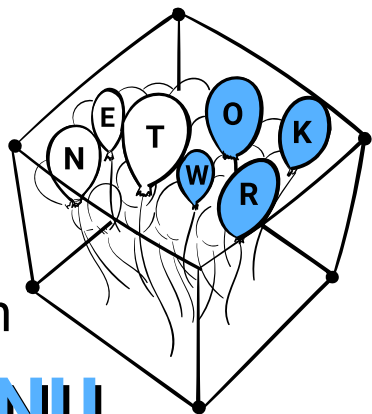
Mõtle tagasi esimeses osas tehtud vaatlustele. Kuidas mõjutasid sinu esialgsed vaatlused sinu kaarti?

Kas on midagi, mis sind kaardistamise ajal sinu kogukonna juures üllatas?

Saad iseseisvalt mõtiskleda, kasutades kogukonna mõttekaardi tegevusvormi:

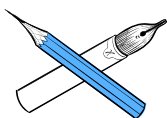
[https://www.rootsandshoots.org/
wp-content/uploads/2020/06/
Community-Mind-Mapping.pdf](https://www.rootsandshoots.org/wp-content/uploads/2020/06/Community-Mind-Mapping.pdf)

Mis on

SINU VÕRGUSTIK?

Iga revolutsioon või muutus juhtub, kui paljud inimesed hoolivad ja teevad koos kõvasti tööd.

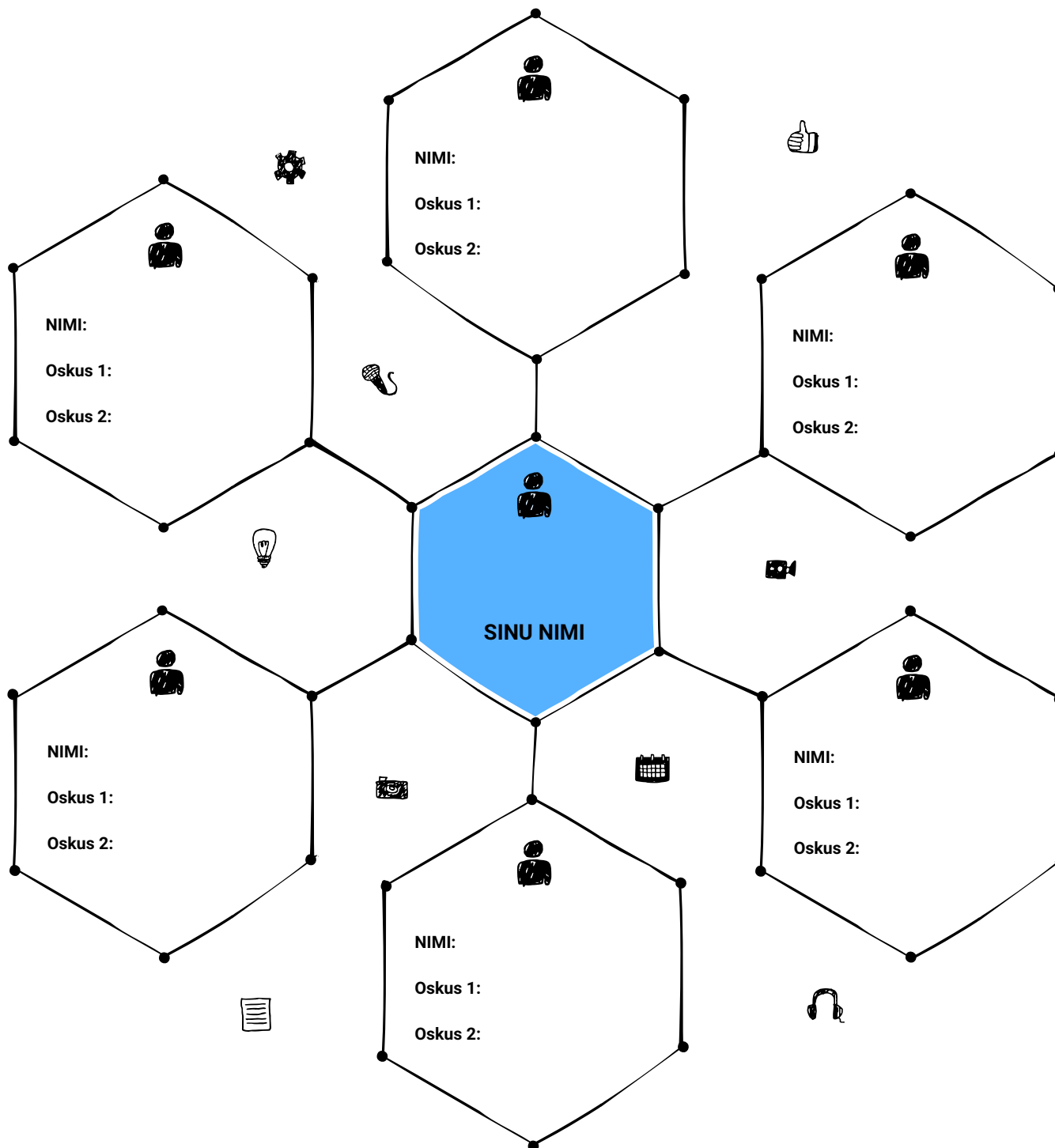

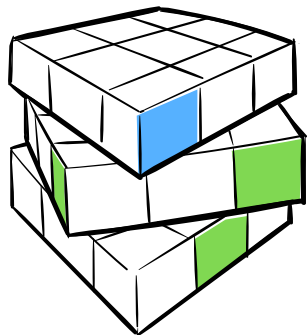
Joonista võrgustik inimestest, kes saavad sind sinu maailma paremaks muutmise algatuses aidata.

Pange kirja nende anded ja oskused, mis võivad sinu algatuste jaoks kasulikud ja olulised olla.

Võid kasutada ka suurt plakati, et oma meeskonnaga ühiselt inimeste ja nende oskuste võrgustik koostada.

Pärast algatuse koostamist tule selle harjutuse juurde tagasi ja vaata, kuidas saad seda võrgustikku oma algatuse loomiseks kasutada!

Koostame oma **ALGATUSE!**

On aeg panna oma unistused, lootused ja huvid kokku sellega, mida te oma kogukonna kaardistamisel avastasite, ja alustada oma algatuse kavandamisega!

Täitke vorm ja vastake järgmistele küsimustele, et mitte unustada kõiki vajalikke elemente **(kes, miks, kuidas, mida, kus ja millal)**.

Selle tegevuse ajal mõelge ka oma meeskonna pikaajaliste ja lühiajaliste eesmärkide peale.

Ehkki mõnikord võtab detailide väljamõtlemine ja nende ülesmärkimine palju aega ja vaeva, aitab algatuse üksikasjade ja vajalike sammude läbimõtlemine muuta algatuse edukaks ja mõjusaks!

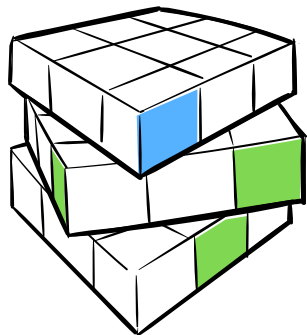
Võite vabalt muuta küsimustele vastamise järjekorda.

KES

Pane kirja oma meeskonna missioon.

Missiooni kirjeldus annab ülevaate, miks teie meeskond kokku pandi ja mida te soovite koos saavutada?

Koostame oma
ALGATUSE!

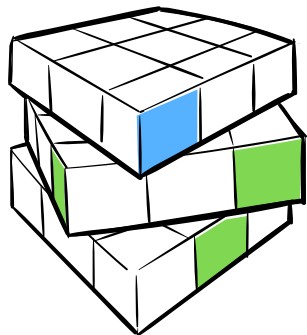

MIKS

Millised on selle algatuse eesmärgid? Mõelge pikaajalistele ja lühiajalistele eesmärkidele.

Millised on võimalikud väljakutsed, mis võivad algatuse elluviimisel tekkida?

**Milliseid ressursse leidsite oma kogukonna kaardistamisel, mis aitaksid teil edu saavutada?
Koostage loetelu vajaminevatest ressurssidest (vahendid, transport jne).**

Koostame oma
ALGATUSE!

KUIDAS

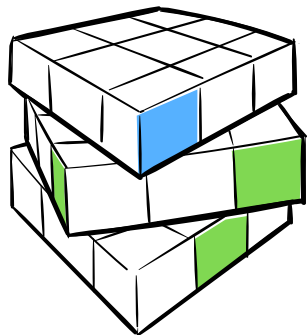

Kuidas ja millist teavet te oma algatuse edukuse mõõtmiseks kogute?

**Kes vastutab algatusega seotud erinevate ülesannete eest?
Kaaluge igale meeskonnaliikmele kindlate rollide määramist.**

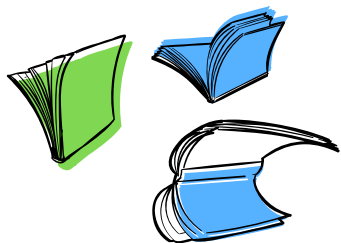
Kuidas ületada väljakutseid või takistusi nende tekkimisel?

Millised inimesed ja organisatsioonid teie kogukonnast saaksid teid toetada?

Koostame oma
ALGATUSE!

MIS

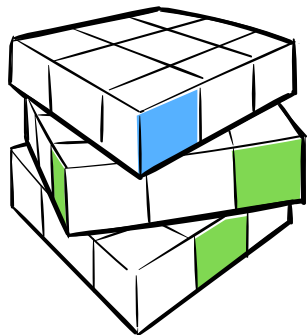

Missugune on teie algatuse mõju ja kuidas saate teada, et olete selle saavutanud?

Mis muutub inimeste suhtumises, teadmistes ja oskustes?

Mismoodi mõjutab see teie kogukonda?

Missuguseid teadmisi saate oma projekti käigus? Kuidas see teid mõjutab?

Koostame oma
ALGATUSE!

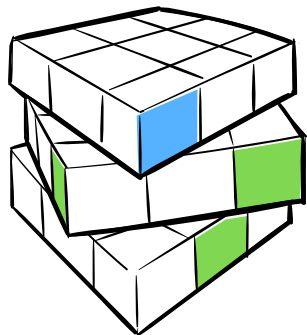
KUS

Kus võiksid teie algatuse tegevused aset leida?

Kas teil on antud asukoha omanikult või kohalikult omavalitsuselt luba selle kasutamiseks?

Kui teie algatus on veebipõhine, siis milliseid sotsiaalmeedia platvorme te kasutate ja kuidas?

Kui teie esialgu plaanitud tegevuskohta ei saa kasutada, siis millised on teie alternatiivid?

Koostame oma
ALGATUSE!

MILLAL

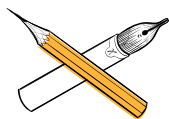
Millal te oma algatusega plaanite alustada?

Millal teie algatus lõpeb? Kas teie algatus on ühekordne, iga-aastane või jätkuv?

Koosta ajakava, kus on näha teie algatuse erinevate etappide kuupäevad.

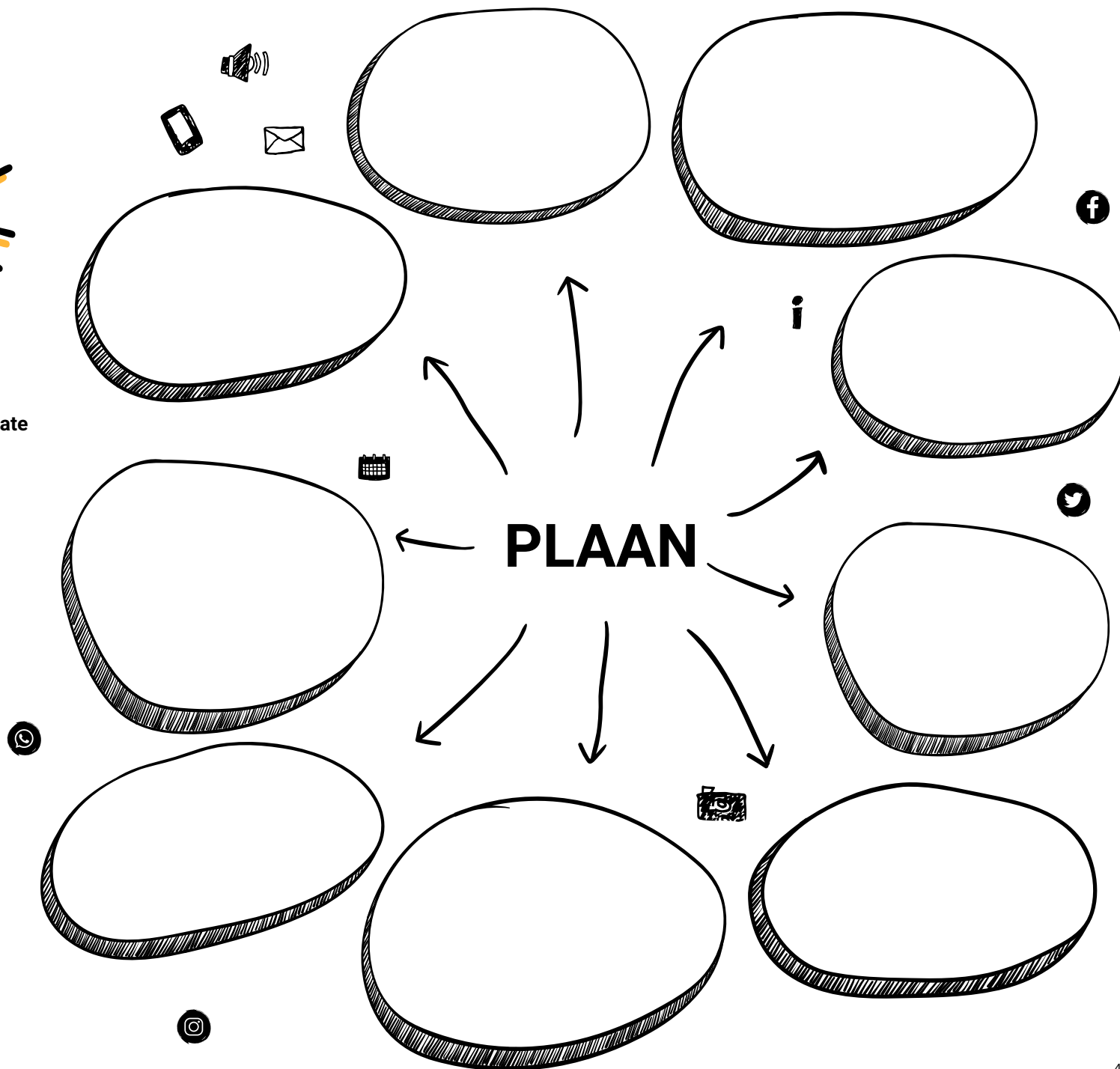

KOMMUNIKATSIOONI- PLAAN

Nüüd tuleb mõelda, kuidas te saate oma algatuse ja selle vajaduse kohta teavet levitada! Mõtle erinevatele kommunikatsioonikanalitele ja kuidas te neid kasutada saate.

- Milliseid meediakanaleid ja sotsiaalmeedia platvorme te kasutama hakkate ja kui tihti?
- Kas saadate pressiteate kohalikele meediakanalitele?
- Kuidas plaanite jõuda võimalikult paljude inimesteni?
- Ja kuidas teete kindlaks, et need inimesed ei ole mitte ainult teavitatud, vaid valmis ka oma käitumisharjumusi muutma?

- Soovitame ajakava koostada
suurele paberilehele
ja kasutada märkmepabereid,
et saaksite neid vastavalt vajadusele
lisada või eemaldada.

44

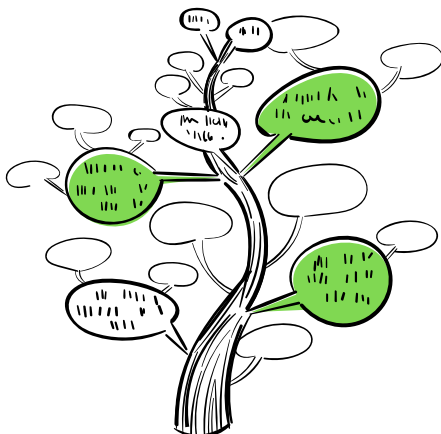
MOTIVATSIOON

Pidage meeles, et algatuse edukaks ja mõjusaks läbiviimiseks on oluline teada, kuidas hoida end motiveeritu ja sihikindlana!

Ühtegi revolutsiooni ei saa teha üksinda. Otsi abi oma meeskonnast ja väljastpoolt, et sul oleks olemas tugi hetkedel, kui teie energia ja motivatsioon on madal.

Seetõttu on hea enne algatusega alustamist leida vastused järgnevatele küsimustele:

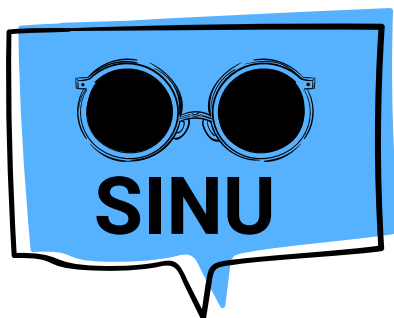
Miks on minu jaoks isiklikult oluline olla osa selle algatuse loomisest ja läbiviimisest?

Kuidas mina sellest algatusest kasu saan ja mida ma õpin?

Mis aitab mul mitte alla anda, kui mul on vähe energiat, olen tüdinunud või endast väljas?

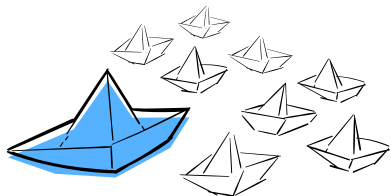
Kes saab mind toetada ja milline toetus mind aitaks?

Kas keegi minu meeskonnast saab mind toetada ja millisel viisil?

MOTIVATSIOON

Samuti võib olla kasulik oma meeskonnaga ühiselt arutada vastuseid nendele küsimustele - nii saate teada, kuidas teisi toetada ja teised saavad teada, kuidas teid toetada!

Saad nende küsimuste juurde alati tagasi tulla, et endale meelde tuletada kui palju võimalusi sul on enda motiveerimiseks ja tegutsemissoovi taastamiseks.

Maailm vajab teie oskuseid, võimeid ja algatusi parema, õiglasema ja rahumeelsema planeedi tarbeks kõigile elusolenditele!

Mis on need sõnad, mis võiksid mind inspireerida?

Milline muusika või tegevus võib mind inspireerida ja sütitada?

Kuidas tähistan algatuse edukust?

Kuidas ma ennast pärast premeerin?

Metoodiline materjal

**KESKKONNA-
ALGATUSED**

JÄTKUSUUTLIKU KOGUKONNA HEAKS

© 2021